

Zájmové činnosti pro děti předškolního věku

Zuzana Benčíková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zuzana BENČÍKOVÁ**
Osobní číslo: **H10023**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Zájemové činnosti pro děti předškolního věku**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti trávení volného času.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu dotazníkovým šetřením.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 173 s. ISBN 80-7178-927-5.

JANIŠ, Kamil. Úvod do problematiky volného času. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2009, 61 s. ISBN 978-80-7248-530-7.

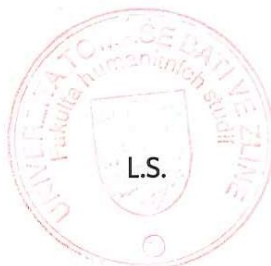
Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Peter Gavora, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **3. května 2013**

Ve Zlíně dne 6. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 26.4.2013

Blenčíková

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá zájmovými činnostmi určenými pro děti předškolního věku, které mohou být náplní jejich volného času a mohou je případně navštěvovat i se svými rodiči. V teoretické části je popsán přibližný vývoj dítěte v předškolním věku, jsou zde vymezeny základní pojmy týkající se zájmových činností pro tyto děti a legislativní vymezení zájmového vzdělávání. Závěr je věnován zájmovým činnostem a jejich nabídce jak v mateřských školách, tak i v jiných organizacích ve Zlíně.

Praktickou část tvoří informace o preferencích rodičů při výběru zájmových činností pro jejich děti a o možnostech jejich realizace. Tyto údaje byly získány pomocí dotazníkového šetření ve čtyřech mateřských školách ve Zlíně.

Klíčová slova:

Zájmové činnosti, zájmové kroužky, zájmové vzdělávání, volný čas, předškolní věk, dítě, mateřská škola, nabídka, volnočasové aktivity.

ABSTRACT

This bachelor thesis concentrates on interest activities offered to children in preschool ages. These activities are organized in children's free time by nurseries and other organizations and parents can be present in them. The theoretical part of the thesis is divided into three parts. First, the course of development of preschool age children is described, then the basic concepts of interest activities are explained and legislation regulations for interest activities are cited. Additional chapter is devoted to interest activities offered in nursery schools and other organizations in the city of Zlin. The empirical part of the thesis provides information about parental preferences of interest activities and of offers of activities provided in the nurseries of the city of Zlin.

Keywords:

Interest activities, interest clubs, interest education, free time, preschool age, child, nursery school, offer, free time activities.

Poděkování:

Velmi děkuji vedoucímu mé bakalářské práce, panu prof. PhDr. Peteru Gavorovi, CSc., za jeho trpělivost, pomoc a podnětné rady a připomínky. Velký dík patří i mému příteli Jakubovi, mé sestře a mé mamince za jejich vydatnou podporu a přetrvávající víru v mé schopnosti.

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DÍTĚ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	13
1.1 VYMEZENÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	13
1.2 KOGNITIVNÍ VÝVOJ	13
1.3 MOTORICKÝ VÝVOJ	15
1.4 SOCIALIZACE.....	16
2 VOLNÝ ČAS	17
2.1 OBECNÉ VYMEZENÍ	17
2.2 VYMEZENÍ VOLNÉHO ČASU U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	18
2.3 VLIV RODINY NA TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU DĚTÍ	18
2.4 MOŽNOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ	19
2.4.1 Rodina	19
2.4.2 Střediska volného času.....	19
2.4.3 Nestátní neziskové organizace	20
3 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ	21
3.1 VYMEZENÍ PODLE LEGISLATIVNÍHO RÁMCE ČR	21
4 ZÁJMOVÉ ČINNOSTI	22
4.1 OBSAHOVÉ ČLENĚNÍ ZÁJMOVÉ ČINNOSTI.....	22
4.2 ORGANIZAČNÍ FORMY ZÁJMOVÝCH ČINNOSTÍ	23
4.3 ZÁJMOVÉ KROUŽKY A DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	23
4.4 ORGANIZACE NABÍZEJÍCÍ ZÁJMOVÉ KROUŽKY VE ZLÍNĚ.....	24
4.4.1 Dům dětí a mládeže ASTRA.....	24
4.4.2 6. skautské středisko.....	25
4.4.3 Domino.....	25
4.4.4 Rodinný klub Na Pasece	26
4.4.5 Centrum pro rodinu	27
4.5 ZÁJMOVÉ KROUŽKY V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH.....	27
4.5.1 Možnosti provozování zájmových kroužků, jejich výhody a nevýhody	27
4.5.2 Nabídka zájmových kroužků v mateřských školách ve Zlíně.....	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
5 VÝZKUM	31

5.1	VÝZKUMNÉ CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	31
5.2	VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	32
5.3	VÝZKUMNÉ METODY	32
5.4	REALIZACE VÝZKUMU	33
6	ANALÝZA DAT	35
6.1	DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE	35
6.2	ZÁJMOVÉ KROUŽKY	37
7	SHRNUTÍ A INTERPRETACE VÝZKUMU	47
7.1	VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 1	47
7.2	VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 2	48
	ZÁVĚR.....	50
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	54
	SEZNAM OBRÁZKŮ	55
	SEZNAM TABULEK.....	56
	SEZNAM PŘÍLOH.....	57

ÚVOD

Trend zapisování dětí do zájmových kroužků v posledních letech stále roste. A spolu s poptávkou o tyto kroužky roste samozřejmě i jejich nabídka. Některé mateřské školy se dokonce předhánjí v tom, která bude nabízet více kroužků, což ale nemusí vždy nutně odrážet kvalitu těchto škol. Při studiu materiálů k problematice zájmových činností jsem se totiž setkala i s názorem, že právě velká a různorodá nabídka kroužků v mateřské škole může značit její nedostatky ve vzdělávání. Já se ale domnívám, že není tolik důležitá kvantita či variabilita zájmových kroužků nabízených v mateřských školách, jako spíše jejich kvalita. Kromě toho jde ale vždy v první řadě o výchovu a vzdělávání dětí v rodině, na kterou navazuje a doplňuje ji výchova a vzdělávání v mateřských školách a teprve potom jsou na řadě zájmové kroužky, aby činnosti rozvíjející dále zájmy a schopnosti dětí v rozumné míře v jejich volném čase. Samotné děti totiž mnohdy neví (a v předškolním věku ani nemohou vědět), jak jinak vyplnit svůj volný čas, než hrami, které už znají, které je ale časem omrzí. Mohou tak podléhat nudě nebo svoji pozornost (a v dnešní době je to stále častější) obracet k pro ně zajímavějším, ale pasivním činnostem, jako je kupříkladu sledování televize a videa. Pokud takové děti nejsou zavčas vhodně stimulovány svým sociálním okolím (nejčastěji rodiči), má to obvykle negativní důsledky jak pro ně samotné, tak později i pro společnost. Některým rodičům ale pasivní trávení času jejich dětí tolik nevadí, naopak je v tom ještě mohou sami (nepřímo) podporovat, jen aby měli „klid“, protože často bývají unavení ze svých, nejen pracovních, povinností. Opačným extrémem mohou být rodiče, kteří svým dětem plánují čas do poslední minuty v dobrém úmyslu je co nejdříve rozvíjet, což má ale za následek přetížení a stres dětí, který má následně opět negativní dopady v mnoha oblastech života dítěte i jeho rodiny. Proto jsem se v teoretické části této práce rozhodla nabídnout rodičům a dalším zájemcům o téma *zájmové činnosti pro děti předškolního věku* nejen teoretická východiska této problematiky, ale zaměřila jsem se také na možnosti trávení volného času rodičů s dětmi ve Zlíně, jež jsem doplnila o nabídku kroužků určených jen pro samotné děti. Také jsem zmapovala nabídky činností ve veřejných mateřských školách ve Zlíně.

Proč je o zájmové kroužky takový zájem? Domnívám se, že jedním z důvodů může být pracovní vytíženost některých rodičů, kteří svému dítěti naplánují čas tak, aby ho na ně samotné pak zbylo co nejméně. To nepokládám za nejšťastnější řešení. Další příčinou mohou být kupříkladu ambice rodičů nebo jejich přání rozvíjet nějakým způsobem své dítě.

V předškolním věku pak velmi pravděpodobně budou tvořit jen malé procento případy, kdy si děti vyberou nějakou zájmovou činnost samy. Na tyto a další otázky jsem se také pokusila nalézt odpovědi v rámci dílčích cílů ve výzkumné části mé práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DÍTĚ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Dle mého názoru je pro začátek poměrně důležité vymezit termín *předškolní věk*, neboť někteří autoři i laická veřejnost pod tento pojem zahrnují různé věkové kategorie dětí. Dále je třeba zaměřit se na schopnosti a vývoj dítěte v tomto věku, abychom pak při výběru zájmového kroužku mohli brát v potaz jeho možnosti. Upozorňuji ale, že se bude jednat pouze o orientační informace obecného charakteru, protože každé dítě je individuální a podle toho se k němu také musí nejen při vzdělávání a výchově přistupovat.

1.1 Vymezení předškolního věku

Obvykle není těžké se shodnout, kdy fáze předškolního věku končí; je totiž dána nejen fyzickým věkem dítěte, ale především jeho novou sociální rolí žáka. Kdy ale předškolní věk začíná? V širším pojetí se můžeme setkat s vymezením tohoto věku jako s obdobím od narození dítěte až po jeho nástup do povinné školní docházky. To má ale podle Langmeiera a Krejčířové (2006) svá úskalí. Například to může svádět k neoprávněnému porovnávání vývojových potřeb všech dětí v tomto věkovém rozmezí a k ignorování podstatných rozdílů mezi jednotlivými vývojovými obdobími nebo alespoň k omezení se na rozdíly pouze z hlediska kvantity.

V užším pojetí se však setkáme s vymezením předškolního období od tří do přibližně šesti let (někdy může být horní věková hranice vyšší – jak už jsem psala výše, je obvykle určována nástupem dítěte do základní školy). Já se v této práci budu vyjadřovat o předškolním věku v tomto užším slova smyslu.

1.2 Kognitivní vývoj

Z úrovně symbolické (předpojmové) se inteligence dítěte dostává kolem čtyř let na úroveň názorného (intuitivního) myšlení, kdy uvažuje v celostních pojmech vznikajících na základě vystižení podstatných podobností; usuzování je ale zatím vázáno na vnímané či představované. Myšlení je poměrně nepřesné, neboť plně nerespektuje zákony logiky (tzv. prelogické, předoperační myšlení) a je málo flexibilní, tedy rigidní. Typickými znaky takového způsobu uvažování je egocentrismus, který se vyznačuje tím, že dítě jedná na základě svého vlastního subjektivního pohledu a tím dochází k jistým nepřesnostem v procesu poznávání. Myšlení dítěte je v tomto věku také vázáno na určitou a zjevnou podobu světa a jeho podstata je ztotožňována s těmito zjevnými znaky (tzv. fenomenismus). S tím souvi-

sí stále přetrvávající prezentismus, čili důraz na přítomnost a aktuální podobu světa. Stálost objektů dítě již dříve pochopilo, ale nedokáže ještě pochopit, že jejich vnější podoba se může změnit, zatímco podstatné znaky objektů zůstávají stále stejné – nemá vytvořen pojem trvalosti množiny předmětů a nedokáže potlačit některé znaky objektů, které nejsou pro zvládnutí daného úkolu podstatné. Také vratnost určitých proměn se dítě učí teprve postupně chápat a to v závislosti na jejich složitosti. Dále se u těchto dětí objevuje neschopnost postupného prohlížení celku po jeho jednotlivých částech (systematická aktivní explorace). Můžeme říct, že není schopné analýzy objektů – dítě neumí vnímat celek jako soubor detailů a neumí mezi nimi rozlišovat základní vztahy. Dalším znakem uvažování dětí v tomto věku je tendence vypomáhat si při interpretaci reality fantazií (tzv. magičnost), přičemž nedochází k podstatnému rozlišování mezi fantazijní produkcí a skutečností. V souvislosti s tím se můžeme u dětí setkat s tzv. konfabulacemi. Jedná se o nezáměrné dětské lži, obvykle prezentované značným přeháněním skutečností či fantazírováním, o jejichž pravdivosti však dítě samo nepochybuje - jen velmi těžko izolují ve svých vyprávěních vzpomínky od fantazijních produkcí. Předškoláci mají také tendence hledat přímé a jednoznačné příčiny všech situací nebo kauzálně spojovat jednotlivé události, mezi kterými není vůbec žádný vztah. Piaget tento způsob uvažování nazval transdukci. Posledním rysem uvažování předškolních dětí je tendence k jednoznačnosti a definitivnosti každého poznání (tzv. absolutismus), což je jedním z projevů dětské potřeby jistoty (Vágnerová, 2000).

Děti nejsou v tomto věku schopny kriticky myslet, ani při rozhodování respektovat pluralitu eventuálních názorů či možností. Vždy nakonec vyberou jednu možnost (nebo k ní nějakým způsobem dospějí), které budou věřit, ale ne vždy k ní dojdou podle zákonů logiky. Obvykle věří prvně řečenému a jen těžko pak toto přesvědčení mění; usnadňuje jim to tak orientaci ve světě a mohou tím získat i pocit jakési jistoty a bezpečí. Také nedokážou pochopit ironii. Pozornost je nestálá a neúmyslná – děti se vydrží soustředit zhruba deset, maximálně patnáct minut (záleží na zralosti centrálního nervového systému). Při práci s předškolními dětmi musíme mít tohle všechno stále na paměti a zařídit se podle toho. Měli bychom se tedy zcela vyhnout ironii, měli bychom podávat dětem jednoznačné, stručné a výstižné instrukce, vhodně je motivovat k činnosti, chválit je, a respektovat individuální potřeby a rozdíly mezi dětmi.

1.3 Motorický vývoj

Po třetím roce bývá dítě z hlediska hrubé motoriky schopné chodit a běhat jak po nerovném terénu, tak po rovině a jen velmi zřídka kdy spadne. Do schodů i ze schodů chodí bez držení. V dalším období pak nejsou další změny v motorickém vývoji tolik nápadné – v podstatě už jde jen o zdokonalování pohybů a zlepšování pohybové koordinace, o dosahování větší hbitosti. Čtyřleté, pětileté dítě tak umí velmi dobře utíkat, seběhnout ze schodů, skákat, hopsat, lézt po žebříku, seskočit z nízké lavičky, vydrží déle stát na jedné noze, umí házet míč skoro jako dospělí. Spolu s narůstající zručností se dítě stává stále rychleji soběstačným - dokáže se samo obléct a svléct (občas s menší pomocí), najíst se, obuje si boty, při vykonávání potřeby se obejde jen malou pomocí, umí si umýt dobře ruce a pod dohledem je schopné se samo okoupat. Svou zručnost si cvičí v různých manipulačních hrách, zejména však při kreslení, při kterém může uplatňovat rychlý rozvoj svého rozumového chápání světa (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Bednářová a Šmardová (2007) kromě toho uvádí, že tříleté dítě dokáže skočit sounož, překročí nízkou překážku a se střídáním nohou chodí po schodech nahoru (zda s držením, nebo bez něj není řečeno). Kolem tří a půl až čtyř let přeskočí čáru, ve čtyřech střídá nohy při chůzi ze schodů; kolem čtyř až pěti let přejde dítě po čáře, poskakuje na jedné noze a umí chodit po mírně zvýšené ploše. V pěti letech už přejde přes kladinu a v šesti by už mělo zvládnout přeskočit snožmo nízkou překážku. Děti se učí jezdit na kole.

Co se týče jemné motoriky, tak podle Bednářové a Šmardové (2007) je dítě kolem tří až čtyř let schopno manipulovat s drobnými předměty, například při navlékání korálků, zasouvání kolíčků do otvorů apod., ve čtyřech letech děti dokážou stříhat (autorky neurčily co nebo jak), otevírat dlaně postupně po jednom prstu, v pěti se dotkne jednotlivými prsty na ruce bříška palce. Oblíbená je u předškolních dětí hra se stavebnicí nebo modelování.

Do oblasti motoriky dále Bednářová a Šmardová (2007) zařazují taktilní percepci, laterální (jak ruky a oka, tak každé zvlášť), vizuomotoriku, návyky při kreslení, grafomotorické prvky a spontánní kresbu. Ta může v předškolním věku odrážet motorický a vizuomotorický vývoj dítěte, ale stejně tak jeho emoční prožívání a po obsahové stránce také jeho vnímání světa a úroveň myšlení. Kresba se vyvíjí zhruba do desíti let věku, pak už nemůže být používána jako diagnostický, popřípadě psychodiagnostický nástroj.

Výčet zmíněných dovedností a schopností v oblasti hrubé a jemné motoriky uvedené v této kapitole není samozřejmě úplný a vyčerpávající, je pouze orientační a může sloužit jako vodítko při přípravě různých pohybových aktivit pro děti v předškolním věku.

1.4 Socializace

Primární socializace předškolního dítěte je zajišťována v rodinném prostředí. V předškolním věku však slábne vázanost dítěte k rodině a dítě se stále více snaží samostatně prosazovat a uplatňovat ve své vrstevnické skupině, k čemuž dochází nejčastěji prostřednictvím sociálních her. Podmínkou k uvolnění závislosti na rodině ale bývá zvládnutá přijatelná úroveň komunikace, osvojené běžné normy chování a znalost obsahu různých sociálních rolí (Vágnerová, 2000). Kamarádství bývají zatím spíše náhodná a nestálá.

Nejčastěji jsou to rodiče, kteří se dítěti snaží zajistit nějakým způsobem styky s jeho vrstevníky. Může to být například prostřednictvím docházky do předškolního zařízení, do zájmových kroužků, nebo jiným způsobem.

2 VOLNÝ ČAS

„Hlavním výdobytkem lidského pokroku není materiální blahobyť, ale všeobecná existence volného času.“ (Dumazedier cit. podle Maříkové, 1996, s. 1176–1177)

Jelikož bývají zájmové činnosti obvykle řazeny mezi potenciální náplně volného času, je nutné si nejdříve definovat a charakterizovat pojem *volný čas* v obecné rovině, z čehož následně můžeme vycházet i při vymezování volného času u dětí předškolního věku.

Volný čas může souviset také s nudou. Ta je formulována Spoustou aj. (1996) jako nepříjemný afektivní stav spojený s pocity napětí, se zkráceným prožíváním času a s pocity prázdna. Uvádí také, že podle některých autorů nevede k pocitu nudy určitá kvalita zevních podnětů nebo jejich chybění, nýbrž kvalita podnětů vnitřních.

2.1 Obecné vymezení

Podle Průchy, Walterové a Mareše (2009) se volný čas vyznačuje tím, že s ním jedinec může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Vyplňuje jej tedy činnostmi, do nichž vstupuje s jistými očekáváními a které mu přináší příjemné zážitky a uspokojení (Hofbauer, 2004).

Do volného času, jak uvádí Pávková (2002), nepatří aktivity zabezpečující biologickou existenci člověka jako je jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče apod. Naopak je sem běžně zahrnován odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost (přičemž se některé tyto kategorie mohou vzájemně prolínat) i časové ztráty s těmito činnostmi spojené.

Je třeba v této souvislosti zmínit termín *vázaný čas*, který označuje časové ztráty, kdy člověk netráví čas ani plněním svých povinností vyplývajících z jeho sociálních rolí, ani péčí o sebe, ani aktivitami, které dělá pro potěšení. Tyto časové ztráty jsou pouze spojeny se zmíněnými aktivitami – jde např. o cestování, související s plněním nějaké povinnosti, ale i s činnostmi, kterými jedinec vyplňuje svůj volný čas. Janiš (2009) uvádí jako příklad třeba cestu vlakem domů z práce nebo ze školy, či cestu na fotbal s kamarády.

Polovolný čas, pojem zavedený předním francouzským sociologem J. Dumazedierem na poli mezinárodních srovnávacích výzkumů o využití volného času, bývá naplňován činnostmi, které člověk dělá částečně ze záliby a částečně z povinnosti – zahrnuje sem např. práci na zahrádce (Janiš, 2009).

2.2 Vymezení volného času u dětí předškolního věku

Náplní volného času předškolních dětí mohou být už výše zmíněné činnosti; ale tou hlavní a pro děti v tomto věku typickou je hra.

Kromě uvedeného v předchozí podkapitole nepatří do volného času dětí a mládeže vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a časové ztráty (Pávková, 2002). V tomto smyslu se ale pravděpodobně jedná spíše o děti mladšího a staršího školního věku.

Jak tedy vymezit volný čas konkrétně u předškolních dětí? Osobně bych jej definovala pro tuto specifickou věkovou skupinu jako čas, který dítě tráví aktivitami vybranými podle svého uvážení, vycházejícími z dostupné nabídky, která je ovlivněna aktuálními situačními, materiálními, sociálními, prostorovými a dalšími podmínkami týkající se samotného dítěte. Nabídka ale může být dítěti v tomto věku poskytnuta také jiným jedincem ve formě konkrétních činností s ohledem na věk, vývojové a aktuální možnosti dítěte (potažmo i možnosti samotného navrhovatele, ať už se jedná o jiné dítě, nebo dospělého člověka; v případě dospělého člověka mohou hrát při tvorbě nabídky roli i jiné faktory, např. ekonomické). Dítě pak při vlastním výběru obvykle zohledňuje své zájmy a potřeby. Nejdůležitější je z jeho hlediska příjemný zážitek a uspokojení, kterou mu zvolená činnost přináší. To se tedy nevylučuje s tím, že tato aktivita (nebo aktivity) může probíhat pravidelně, pod záměrným a strukturovaným vedením jiné osoby. Pokud ale časem dojde k trvalému úbytku nebo úplnému vymizení zájmu dítěte o tuto činnost a přesto ji musí dále pravidelně vykonávat, stává se z ní pro dítě povinnost a jako taková už nemůže být zahrnuta do jeho volného času. Stejně tak sem nelze zařadit zájmové činnosti vybrané pro dítě nejčastěji rodiči, které dítěti neposkytují radost a do kterých musí být nuceno. Do volného času dětí předškolního věku dále nepatří aktivity související s jeho základními biologickými potřebami, časové ztráty, různé povinnosti, ale také docházka do předškolního zařízení, protože tu si dítě obvykle samo nevybírá, ale vyplývá spíše z přání rodičů nebo z nutnosti.

2.3 Vliv rodiny na trávení volného času dětí

V druhé polovině 20. století vznikalo množství institucí pro výchovu dětí a mládeže v době mimo vyučování, které měly převzít část úkolů rodinné výchovy. Rodinná výchova tedy byla podceňována. Dnes má však rodina ve vyspělých společnostech za výchovu svých

děti hlavní odpovědnost, která vychází z historických a kulturních tradic života společnosti a je zakotvena v právních normách. Školy a jiné výchovné instituce mohou pouze doplňovat to, čeho ve výchově dosáhli rodiče (Spousta et al., 1994). Vztahy mezi rodinou a výchovně-vzdělávacími institucemi od konce minulého století stále směřují k větší otevřenosti, kooperativnosti a partnerství.

Na způsob trávení volného času dětí má vliv mnoho faktorů. Nejvíce se ale na tomto vlivu podílí právě faktory rodinného prostředí, mezi něž Spousta et al. (1994) zařazuje podmínky materiální neboli ekonomické, sociokulturní, psychologické a další.

2.4 Možnosti trávení volného času předškolních dětí

2.4.1 Rodina

V první řadě to mohou být rodiče, kteří budou trávit volný čas se svými dětmi. Jak? Mohou využít svých vlastních nápadů, zkušeností a možností materiálního vybavení, vyhledat náměty na způsoby trávení času s dětmi například v knihách nebo na internetu, nebo vyhledat jednorázové akce určené pro rodiny s dětmi.

Podle odborníků bývají ale rodiče příliš zaneprázdnění prací, péčí o dům, nutnými pochůzkami a mnoha dalšími věcmi, takže nemohou trávit dostatek času se svými dětmi. Proto je velmi důležité naplánovat si čas tak, aby jej rodiče mohli s dětmi kvalitně využít (Warner, 2004). Náměty na hry a činnosti pro děti od tří do dvanácti let, které mohou rodiče využít při každodenních příležitostech, nabízí kniha *Jak lépe využít čas strávený s dětmi* (2004). Existuje také mnoho knih pro rodiče s dalšími náměty. Jednou z nich je například ta s názvem *Jak s dětmi trávit volný čas* (1996) od Viehoffové a Reuysové.

Nakonec je zde i možnost využít nabídek zájmových činností různých organizací. Zájmové kroužky však děti už obvykle navštěvují samy; přítomnost rodičů v nich nebývá nutně vyžadována.

2.4.2 Střediska volného času

V souvislosti s předškolními dětmi se zmíním pouze o školských zařízeních zvaných *střediska volného času*, které nabízejí aktivní a smysluplné využívání volného času v bezpečném a profesionálně pedagogicky zajištěném prostředí všem věkovým skupinám, zpravidla po celý školní rok a to i ve dnech, kdy školní výuka neprobíhá. Většinou se stře-

diska volného času díky svým různým funkcím, různorodě zaměřeným aktivitám a nabídce služeb přirozeně dostávají do centra společenského života obce - poskytují například pravidelné zájmové kroužky, otevřené dlouhodobé i jednorázové aktivity, vzdělávací akce, tábory, otevřené kluby, spontánní aktivity a řadu dalších činností. Zapojují se také do různých regionálních, krajských, republikových i evropských projektů, organizují výměnné a zahraniční pobyty, a taktéž stáží pracovníků. Dále se podílejí na organizaci soutěží a přehlídek dětí a žáků; mají nabízet odbornou, metodickou, či materiální pomoc jak různým školským zařízením, tak i samotným účastníkům zájmového vzdělávání. Střediska volného času si tedy kladou za cíl motivovat, podporovat a vést jak děti a mládež, tak i dospělé k rozvoji osobnosti, k získávání a rozvoji kompetencí, a to pomocí široké nabídky činností (MŠMT, 2012).

Střediska se zaměřují buď na konkrétní zájmovou oblast – pak se jedná o tzv. *stanice zájmových činností*; nebo na více oblastí zájmového vzdělávání – v tom případě jde o *domy dětí a mládeže* (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008). Podle právní úpravy dostávala většina domů dětí a mládeže ještě v roce 2009 finanční příspěvky pouze na děti a mládež od první třídy po maturitu i přesto, že se věnují také dětem předškolního věku a dospělým. Na dospělé klienty obvykle domy dětí a mládeže státní dotaci nepožadovaly (podle Učitelových novin, 2009), ale na předškoláky by příspěvek většina z nich uvítala. Tato situace se také odrážela v nabídce zájmových činností pro děti předškolního věku, ačkoliv zájem o kroužky pro tuto věkovou skupinu stoupal (a nadále stoupá). Situaci v současnosti nelze paušalizovat, ale dá se více méně říci, že se příliš nezměnila.

V České republice funguje *Sdružení pracovníků domů dětí a mládeže*, jehož předsedou je Ing. Mgr. Libor Bezděk. Webové stránky tohoto sdružení je možné najít na adrese www.spddm.org.

2.4.3 Nestátní neziskové organizace

Mezi nestátní neziskové organizace patří *organizace dětí a mládeže* a *občanská sdružení*. Tyto společnosti mohou působit jak na území celé České republiky (Sokol, Pionýr, Duha, Skaut, Česká tábornická unie a další tělovýchovné společnosti, zájmová sdružení), tak i jen místně - např. různá sdružení přátel (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

3 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Termín *zájmové vzdělávání* nahradil ve vyhlášce č. 74 z roku 2005 dříve užívaný pojem *mimoškolní výchova a vzdělávání*.

Česká rada dětí a mládeže sdružuje a podporuje různá mimoškolní zařízení a vydává časopis *Archa* v tištěné i elektronické podobě, který slouží jako zpravodaj o výchově a využití volného času dětí a mládeže. Rada je rozdělena do jednotlivých krajských rad. Krajská rada dětí a mládeže Zlínského kraje momentálně připravuje nabídku táborů a vzdělávání.

Zájmové vzdělávání by v sobě mělo zahrnovat aktivity přispívající k rozvoji osobnosti, má kompenzovat jednostrannou školní zátěž a zabezpečovat duševní hygienu, přičemž ale neposkytuje žádný konkrétní stupeň vzdělání. Má funkci výchovnou a vzdělávací, kulturní, relaxační a regenerační, sociální a preventivní.

3.1 Vymezení podle legislativního rámce ČR

Zájmové vzdělávání spadá pod oblast školství a podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v § 111, odstavci 1 poskytuje účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti a je uskutečňováno ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání. Jde zejména o střediska volného času, školní družiny a školní kluby. Každé z těchto zařízení má mít zpracovaný svůj školní vzdělávací program (podle § 5 odst. 2 školského zákona), který přímo navazuje na rámcové vzdělávací programy (pro předškolní vzdělávání, pro základní vzdělávání, atd.). Pro zájmové vzdělávání jako takové však nebyl vydán žádný rámcový vzdělávací program; byla zpracována pouze Metodika pro podporu tvorby školních vzdělávacích programů pro zájmové vzdělávání.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů pak v § 2 hovoří o formách, kterými lze uskutečňovat zájmové vzdělávání.

Tato vyhláška dále obsahuje části týkající se samotných školských zařízení pro zájmové vzdělávání a jejich účastníků, a podmínek úhrady za školské služby.

V roce 2002 se *Rada pro střediska volného času* transformovala do podoby *Rady pro zájmové vzdělávání*, která se zabývá problematikou účelného využívání volného času dětí a mládeže a činností školských zařízení pro zájmové vzdělávání. Je poradním orgánem náměstka ministra školství, mládeže a tělovýchovy pro oblast sportu a mládeže (MŠMT, 2013).

4 ZÁJMOVÉ ČINNOSTI

Nejdříve si vymezíme pojem *zájem*. Ten charakterizuje Němec a kol. (2002) jako osobnostní vlastnost, která vyjadřuje vztah člověka k předmětům nebo jevům, jež pro něj mají zvláštní význam a tím vzbuzují jeho snahu po aktivním kontaktu s předmětem svého zájmu a po jeho poznávání, příp. ovládnání či zvládnání. Podle téhož autora jsou pak *zájmové činnosti* aktivitami zaměřenými na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností, které se podílí na formování názorů, postojů a přesvědčení jedince, čímž významně ovlivňují osobnost vychovávaného. Z toho důvodu je téma mé bakalářské práce právě *Zájmové činnosti* pro děti předškolního věku, nikoliv *Zájmové kroužky* pro děti předškolního věku. Mimo to, jak je možné dočíst se v nejbližších následujících podkapitolách, jsou *zájmové kroužky* organizační formou mimotřídních nebo mimoškolních aktivit, jejichž obsahem je rozvíjení určitých zájmových činností (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

4.1 Obsahové členění zájmové činnosti

Němec a kol. (2002) dělí zájmovou činnost na:

1. Vědeckotechnickou a vědeckou
2. Technicko praktickou
3. Společenskovední
4. Přírodovědnou (pěstitelskou a chovatelskou)
5. Estetickovýchovnou
6. Tělovýchovnou, sportovní a turisticky zaměřenou

Pávková (2002), Hájek, Hofbauer, Pávková (2008) i další autoři nabízí jiná možná členění zájmových činností z hlediska jejich obsahové stránky. Také jinde se můžeme setkat s mnoha dalšími (např. v nabídkách kroužků různých organizací, v databázích atd.). Já jsem si navrhla pro účely svého výzkumu toto zaměření kroužků:

1. Výtvarné – keramika, kreslení, malování, výtvarné tvoření...
2. Hudební – zpěv, hra na hudební nástroje
3. Pohybové – sportovní, taneční, tělesná cvičení, turistika
4. Dramatické
5. Jazykové – výuka jazyků
6. Kombinované – folklorní soubory
7. Jiné – ostatní kroužky

4.2 Organizační formy zájmových činností

Zájmový útvar (ZÚ), jak uvádí Hájek, Hofbauer, Pávková (2008), je obecné, zastřešující pojmenování pro: *kroužek* (menší ZÚ, vnitřní obohacení členů), *soubor* (veřejné produkce výsledků činnosti, vázanější struktura a více členů než kroužek), *klub* (volnější organizační struktura), *oddíl* (užívá se zřídka, součást většího organizačního celku, má charakter kroužku) a *kurz* (vymezená délka trvání – obvykle kratší než jeden rok, osvojování určitých vědomostí a dovedností).

ZČ bývají buď pravidelné (v ZÚ), nebo příležitostné (exkurze, soutěže, besedy, vycházky aj.). Skupinová činnost probíhá v ZÚ, individuální prostřednictvím spontánních aktivit, pro které mohou být vytvořeny vhodné podmínky v různých zařízeních a hromadnou formou mohou být například slavnosti, sportovní akce a masové festivaly (Pávková, 2002).

Němec a kol. (2002) klasifikuje formy ZČ na:

1. pravidelné, organizované v relativně stálých zájmových útvarech
2. pravidelné individuálního charakteru
3. příležitostné, organizované jako jednorázové nebo cyklické kolektivní akce
4. příležitostné individuálního charakteru

4.3 Zájmové kroužky a děti předškolního věku

Známa odbornice v oblasti preprimární pedagogiky, doc. PhDr. Eva Opravilová, CSc., se vyjadřuje k tématu *zájmové kroužky v mateřských školách* v rozhovoru uveřejněném v Učitelských novinách (Opravilová, 2005a). Nenamítá nic proti smysluplné činnosti nabízené mateřskou školou nad rámec jejího běžného programu, avšak je podle ní třeba si uvědomit, že většinou jsou to rodiče, kteří dítěti vybírají zájmové kroužky a uspokojují tak spíše svou rodičovskou ctižádost než zájem dítěte. Někteří rodiče se snaží dokonce zorganizovat čas svých dětí tak, aby ho na ně zbývalo co nejméně. Tyto názory (kromě jiného) se pokusím ve výzkumné části této bakalářské práce buď vyvrátit, potvrdit nebo vyzkoumat, ač na poměrně malém výzkumném vzorku.

Dále je pro ni podstatný způsob realizace zájmových kroužků. Říká, že je přirozené, když si učitelky vezmou v odpoledních hodinách bokem děti, s nimiž běžně pracují a prohlubují s nimi dál zájmové činnosti, které tyto děti rády dělají. Za takovou činnost navíc ale učitelky bohužel obvykle nebývají finančně hodnoceny, na rozdíl od odborníků „zvenčí“, kteří

jsou za tyto služby automaticky placeni. Je ale třeba rozlišovat, co je to *práce navíc*. Některé školy totiž nabízí při zápisech jako údajný nadstandard činnosti, které by měly být samozřejmou součástí jejich práce a celkové kultivace dětí. Kvůli zájmovým kroužkům by děti rozhodně neměly být vytrhovány z běžného dopoledního programu, aby nedošlo k narušení jejich pravidelného rytmu a rituálů, na něž jsou už zvyklé. Zájmové činnosti by měly také odpovídat věku dětí.

4.4 Organizace nabízející zájmové kroužky ve Zlíně

4.4.1 Dům dětí a mládeže ASTRA

Ve Zlíně jsou dva Domy dětí a mládeže Astra – na Tyršově nábřeží 801, a na Družstevní ulici 4513. Nabízí různorodé zájmové útvary v mnoha oblastech pro rozdílné věkové kategorie. Mimo tradiční zájmové kroužky nabízí dětem sobotní akce, kdy je celý DDM otevřen pro všechny zájemce, kteří zde mohou trávit čas volným výběrem z nabízených aktivit. Další nabídkou jsou zajímavá setkání, besedy a různé činnosti, které DDM nabízí veřejnosti prostřednictvím médií. Jsou zde organizovány také tábory.

Pro předškolní děti jsou v oblasti tanečních a hudebních kroužků určeny Skokánek a Mini Mažoretky na jednu hodinu týdně a dětský pěvecký soubor Rarášek pro starší předškoláky na dvě hodiny týdně. Z výtvarných kroužků mohou 4–7leté děti navštěvovat keramické, probíhající jednou týdně hodinu až hodinu a půl; pro 3leté a 5leté děti jsou tvořivé kroužky na hodinu týdně. Dále je zde nabídka angličtiny na hodinu týdně pro 5–7leté děti, od 5 let mohou děti navštěvovat herní kroužek na dobu dle domluvy, sběratelský pro 4–6leté taktéž dle domluvy a pro stejnou věkovou skupinu je určen i Předškoláček na hodinu týdně. Školné na rok 2012/2013 se u těchto kroužků pohybuje mezi 400 až 700 Kč.

Pokud chtějí rodiče trávit svůj čas společně s dětmi, jsou pro ně v nabídce různé keramické a tvořivé kroužky, nebo cvičení na hodinu až dvě týdně nebo podle domluvy. Jejich cena se pohybuje od 600 do 1200 Kč.

Kompletní informace a nabídku zájmových činností v podobě brožury ve formátu *.pdf mohou rodiče najít na oficiálních webových stránkách www.ddmastra.cz.

4.4.2 6. skautské středisko

Nejmladší skauti 6. skautského střediska, které je součástí zlínské římskokatolické farnosti Filipa a Jakuba, se sdružují v oddílu *Slůňata*. Jde o chlapce a děvčata ve věku od pěti do šesti let, kteří se schází jednou týdně v odpoledních hodinách na tzv. schůzkách, kde spolu mohou hrát spoustu různých her, ale také si zábavnou formou procvičují řadu dovedností a vědomostí, které uplatní nejen při skautských akcích, ale především v praktickém životě. Děti mají možnost se „vydovádět“, prokázat svůj výtvarný talent při tvořivých činnostech nebo objevit nová místa při výletech a procházkách po okolí a v průběhu roku i do vzdálenějších míst (Slůňata, 2013).

Ke skautskému programu patří též pořádání celostátních soutěží, které motivují účastníky k prohlubování svých znalostí a k zlepšování dovedností. Závody a soutěže v mnoha oborech (sportovní, přírodovědné, divadelní, fotografické, pěvecké...) podporují rozvíjení talentu každého jedince.

Na webových stránkách *Krajské rady Junáka Zlínského kraje* (2013) se pak můžeme dočíst, že východiskem skautingu je přesvědčení, že svět může být skutečně lepší a záleží na každém člověku, co pro to udělá. Skauting je tedy projekt, který se snaží zlepšovat svět skrze jednotlivé lidi, jimž pomáhá při vzniku dobrovolného zájmu o vlastní rozvoj i rozvoj nejbližších lidí. „Posláním Junáka je tedy podporovat rozvoj osobnosti dětí a mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství.“

Přihlášení do skautského oddílu probíhá u vedoucího oddílu, který rodičům zájemce poskytne formulář přihlášky, kterou je třeba následně vyplnit a zaplatit členský poplatek. Kontakty na vedoucí rodiče naleznou na internetových stránkách 6. skautského střediska (viz seznam použité literatury). Výše poplatků se pohybuje v průměru mezi 200 až 500 Kč za rok. Další finanční náklady se vztahují pouze na základní vybavení, zaplacení výdajů na výpravách a na letních táborech. Jakmile se dítě stane členem Junáka, je automaticky pojištěno.

4.4.3 Domino

Domino je krajskou neziskovou organizací pro děti, mládež a rodinu, která poskytuje mnoho rozmanitých služeb jako například komunitní centra pro rodinu, všelijaké zájmové kroužky, dětské tábory a další. Tato organizace začala poskytovat služby pro rodiny, aby

se neocitaly v sociální izolaci a více trávily volný čas aktivním způsobem. Zpočátku nabízel aktivitu k trávení volného času rodičů a dětí, podporovala všestranný rozvoj dětí a jejich socializaci do společnosti apod. V posledních letech pomalu přestává zajišťovat volnočasové aktivity a služby pro funkční rodiny a více se zaměřuje na poskytování služeb sociálního charakteru. I nadále se však snaží posilovat funkčnost rodiny, upevňovat vztahy mezi jednotlivými členy a integrovat rodiny do společnosti.

Co se týče předškolních dětí, tak Domino nabízí cvičení pro dospělé s dětmi ve věku 1–3 roky, sportovní klub pro rodiče či prarodiče s 1,5–6letými dětmi, poskytuje vstup do herny pro rodiče s dětmi ve věku 0–5 let, nebo taneční, pohybovou a dramatickou výuku pro rodiče s 1,5–4letými dětmi. Dále děti mezi 3 a 9 lety mohou navštěvovat sportovní klub, kde se děti naučí různé druhy sportů a jejich pravidla, pro kluky 3–9leté je organizován floorball, pro 3leté děti pak sportovně pohybový kroužek s různými druhy sportů v jednom pololetí a v druhém se zaměřením na floorball. Keramický kroužek je pro děti od 3 let a výtvarný pro děti staré 2–6 let. Pro děti mezi 3 a 7 lety je určena hra na flétnu, kroužek Předškláček má děti od 4 let s využitím prvků Montessori pedagogiky všeobecně připravit na vstup do školy; k dispozici je taneční a pohybová příprava pro děti 3–6 leté.

Kroužky probíhají v různě dlouhých obdobích a jejich cena je 250–1000 Kč. Ceník konkrétních aktivit pro rok 2012/2013 je vyvěšen na stránkách Domina (viz seznam použité literatury).

4.4.4 Rodinný klub Na Pasece

V září roku 2012 byl otevřen Občanským sdružením Na Pasece nový stejnojmenný rodinný klub inspirovaný lesními mateřskými školami pro děti od 3 let. Bývá otevřen od pondělí do pátku v čase od 6.45 do 16.00. Školné je určeno podle ne/pravidelné docházky v týdnu. Za jeden den v týdnu je například školné 1200 Kč na měsíc za celodenní pobyt; pět dní v týdnu vyjde asi na 4000 Kč na měsíc. Pravidelné půldenní pobyty pak bývají o pár set korun levnější než celodenní.

Od 10. 5. 2013 pořádá klub pro děti do 4 let a jejich rodiny dopolední vycházky do lesa za 40 Kč za rodinu. Připraveny jsou také akce pro veřejnost: v květnu je to exkurze na biofarmu Jure a hodina zpívání s J. Uhlířem v Městském divadle ve Zlíně, v červnu se rodiče mohou účastnit se svými dětmi lesní rodinné olympiády. Na léto jsou pak připraveny pří-městské tábory pro děti od 3 do 6 let v ceně 1500 Kč.

Cílem klubu Na Pasece je přivádět děti i rodiče blíže k přírodě, umožnit jim její poznávání všemi smysly a utvářet návyky zdravého a ekologického způsobu života již od útlého věku. Také si klade za cíl vychovávat z dětí osobnosti s úctou k sobě, okolnímu světu a obecným lidským hodnotám (Na Pasece, 2012).

4.4.5 Centrum pro rodinu

Centrum pro rodinu Zlín o. s. kromě jiného nabízí i kluby maminek, víkendové a prázdninové pobyty, jednorázové akce, aktivity rodičů s dětmi a další nabídky aktivit pro společné trávení volného času rodičů s dětmi. Na červenec a srpen 2013 jsou například pro děti ve věku od 5 let přichystány prázdninové aktivity za 1100 Kč na týden, nebo 250 Kč na jeden z dnů. Centrum také nabízí pravidelné cvičení pro rodiče s malými dětmi, jehož kurzovné se na jedno dítě pohybuje kolem 1000 Kč za pololetí; za dvě děti je to do 1500 Kč.

4.5 Zájmové kroužky v mateřských školách

4.5.1 Možnosti provozování zájmových kroužků, jejich výhody a nevýhody

Mateřské školy mají v podstatě dvě možnosti, jak provozovat zájmové kroužky - buď tuto službu zajistí ze svých vlastních zdrojů, nebo ji zadají jako zakázku firmě, která se zabývá právě poskytováním nabídek zájmových kroužků. Ta si za jistých podmínek a na určitou dobu může pronajmout v mateřské škole prostor a rodiče jí zaplatí stanovený poplatek za vybraný kroužek, který bude jejich dítě navštěvovat. Zda vůbec a v jaké kvalitě daná činnost probíhá však musí kontrolovat ředitel školy. Také učitelé mají v těchto kroužcích svou úlohu. Musí v nich totiž fungovat jako pedagogický dozor, jelikož osoby, které zájmové kroužky vedou, jsou zodpovědné pouze za činnost s dětmi, k níž se uvázaly za úplatu, nikoliv za děti samotné a za jejich bezpečnost. Ředitel ani učitelé ale za tuto práci nejsou odměňováni (Učitelské noviny, 2003). S tímto postupem však příliš nesouhlasí například již zmiňovaná docentka E. Opravilová. Podle ní pak totiž mohou být z perspektivy rodičů profesionály paradoxně právě pracovníci z těchto mateřskou školou najatých společností, kteří jsou sice odborníky pro danou oblast, ale už nemusí mít tolik zvládnutou metodiku práce s malými dětmi, na rozdíl od učitelek. A právě tato kompetence je při práci s dětmi v předškolním věku poměrně podstatná (Učitelské noviny, 2005a).

V případě zajišťování kroužků přímo samotnou mateřskou školou můžeme spatřovat výhody v tom, že učitelky, které kroužky povedou (obvykle ve svém volném čase, mimo přímou výchovnou práci s dětmi), bývají obvykle všestranně nadané a i v odborném směru erudované. Kromě toho už děti poměrně dobře znají a mají cit pro to, kdy a jakým způsobem děti pro činnost motivovat, poznají, kdy už jsou unavené, nebo nemají chuť a dokážou odhadnout proč. Na druhou stranu člověk přicházející „zvenčí“ do prostředí mateřské školy je pro děti nový a tudíž více zajímavý, a pokud je to ještě navíc muž, má zpravidla téměř vždy vyhráno, aniž by ho to stálo příliš velké úsilí. Problém pak nastává v odměňování učitelů pracujících v mateřské škole (viz Učitelské noviny, 2003).

4.5.2 Nabídka zájmových kroužků v mateřských školách ve Zlíně

Přímo ve Zlíně jsem napočítala celkem 20 veřejných mateřských škol. U dvou z nich aktuálně probíhá úprava jejich webových stránek, takže informace o kroužcích jsou prozatím nedostupné; jedna škola uvedla, že poskytuje zájmové kroužky, ale nikde už nebyly blíže specifikovány, tři mateřské školy nemají vůbec své internetové stránky a stejný počet pravděpodobně neposkytuje žádné zájmové kroužky pro děti.

Některé MŠ měly rozděleny zvlášť zájmové kroužky pro děti a zvlášť další činnosti, jiné měly na svých webových stránkách pouze jednu kategorii, obvykle nazvanou jako *aktivity*, *činnosti nad rámec běžného provozu MŠ*, *nadstandardní aktivity* apod. Ať tak či tak, některé školy zahrnovaly do této nadstandardní práce i různé činnosti, které by měly být součástí jejich běžné praxe. Kromě toho sem byly zařazovány výlety, exkurze a další akce podobného typu, které lze do zájmových kroužků pro děti jen těžko zařadit. Jednalo se například o návštěvu solných jeskyní, sauny, školu v přírodě apod. – ty jsem ze svého seznamu rovnou vyřadila.

V následující tabulce uvádím přehled četnosti jednotlivých nadstandardních aktivit a zájmových kroužků pro děti nabízených ve zbylých jedenácti veřejných mateřských školách ve Zlíně.

Tab. 4.5.2 Četnost nabízených aktivit v MŠ

Nabízené aktivity	n
anglický jazyk	10
logopedie	8
grafomotorické kroužky	4
před/plavecký výcvik	7
výtvarné kroužky	4
keramika	3
hudební kroužky	2
hudebně-pohybové kroužky	2
pohybové kroužky	2
jiné kroužky	5

Jsem na vážkách, zda se dá výuka anglického jazyka v MŠ zařadit do zájmových kroužků – tedy zda děti opravdu zajímá a baví a není (nebo se z ní postupně nestane) pro děti povinnost. Velmi totiž v tomto případě záleží na způsobu práce – pokud je dětem podávána hravou a nenásilnou formou, díky níž není vyloženě učením ve smyslu školního učení na základním stupni, pak by teoreticky mohla patřit do zájmových kroužků. Stejně tak u grafomotorických kroužků (metoda dobrého startu), které mají děti lépe připravit na psaní ve škole, záleží na způsobu vedení.

Logopedická prevence by měla být součástí běžné práce s dětmi a náprava řečových vad bývá pro děti obvykle povinná a zpravidla vyžaduje i účast rodiče (na rozdíl od zájmových kroužků). Všimla jsem si, že poměrně často (v osmi případech) nabízí stejná MŠ jak logopedii (někdy v sekci se zájmovými kroužky, kam podle mě nepatří), tak výuku anglického jazyka. V rámci dalších výzkumů by mohlo být zajímavé zjistit, zda je mezi tím nějaká souvislost, příp. jaká.

Mezi *jiné kroužky* jsem zařadila stolní tenis, jógu pro děti, cvičení na míčích, domino (?) a „počítačové kouty“ (popravdě nevím, co si mám přesně pod touto vysvětlivkou ke kroužku s názvem „Jak na to“ představit).

Na žádných internetových stránkách všech těchto veřejných škol ve Zlíně jsem nenašla informace o úplatě za nabízené zájmové kroužky.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

V praktické části bakalářské práce se budu zabývat zájmovými činnostmi pro děti předškolního věku od 3 do 7 let, které ještě nejsou povinny plnit školní docházku, a také tím, co ovlivňuje výběr těchto kroužků pro děti jak z hlediska dětí samotných, tak z hlediska jejich rodičů. Také záleží na mateřských školách, které nabízí různé zájmové kroužky pro děti, což je další aspekt ovlivňující výběr kroužku – různé faktory z hlediska mateřských škol mohou rozhodovat o tom, zda rodiče zapíší své děti do některého z kroužků nabízených mateřskou školou, nebo raději využijí nabídky zájmových kroužků pro děti v jiných organizacích.

Tento výzkum obsahuje deskriptivní typ výzkumného problému a kromě toho také vzájemné porovnání mateřských škol z výzkumného souboru mezi sebou u některých vybraných položek.

5.1 Výzkumné cíle a výzkumné otázky

Hlavní výzkumný cíl

Hlavním výzkumným cílem v praktické části mé bakalářské práce bylo:

Zjistit, jaké jsou možnosti a omezení v poskytování zájmových činností pro děti předškolního věku v některých mateřských školách ve vybrané lokalitě.

Dílčí výzkumné cíle

Hlavní výzkumný cíl je rozdělen do dvou dílčích cílů:

1. Zjistit, jaké jsou preference rodičů při výběru zájmových činností pro jejich dítě v předškolním věku.
2. Zjistit, jaké jsou možnosti realizace zájmových činností jejich dítěte v předškolním věku.

Výzkumné otázky

Výzkumné otázky vychází z dílčích výzkumných cílů.

1. Jaké jsou preference rodičů při výběru zájmových činností pro jejich dítě v předškolním věku?
2. Jaké jsou možnosti realizace zájmových činností jejich dítěte v předškolním věku?

5.2 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Základním výzkumným souborem byli rodiče dětí, které navštěvují mateřské školy ve zlínském kraji. *Výzkumným souborem* pak rodiče dětí, které navštěvují některé mateřské školy ve Zlíně. Tyto mateřské školy byly pro účely výzkumu vybrány způsobem dostupného výběru a pro zachování úplné anonymity je v praktické části této bakalářské práce označuji jako MŠ A, MŠ B, MŠ C a MŠ D.

Výzkumný soubor rodičů a lokality jsou podrobně popsány v části 6.1.

5.3 Výzkumné metody

Tento výzkum je kvantitativního typu a vybranou metodou použitou k získání dat byl zvolen dotazník právě kvůli jeho potenciální možnosti sesbírat odpovědi od většího množství respondentů za relativně krátký časový úsek. Dalším poměrně důležitým důvodem k použití této výzkumné metody bylo poskytnutí a zachování anonymity respondentů.

Dotazník má osmnáct položek a devatenáctá je určena na poznámky rodičů, které se týkají zkoumané problematiky nebo dotazníku samotného. Skládá se z úvodního oslovení respondentů a z instrukcí ke správnému vyplnění, z demografických údajů a také z otázek týkajících se zájmových kroužků pro děti v mateřských školách nebo v jiných organizacích poskytujících nabídku pro tuto věkovou skupinu.

Dotazník je sestaven z uzavřených položek (otázky 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11), z nichž se jedná o dichotomickou nabídku odpovědí v případě položek 1, 9 a 11. Položky 2 až 5 jsou prostého typu. Strukturované položky jsou výhodné díky snadnému vyhodnocení; jejich nevýhodou však může být omezený výběr nabízených odpovědí, což ale právě u zjišťování dat v tomto konkrétním použitém dotazníku není restriktivní.

Dalším typem otázek, které se v dotazníku vyskytují nejčastěji, jsou polouzavřené. Ty byly použity ve většině případech proto, aby nemohly respondenty omezovat a „tlačit“ je do odpovědí, se kterými úplně nesouhlasí. Jedná se o položky 6, 7, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16 a 17, z nichž bylo možné vybrat více odpovědí u otázek 6, 7, 8, 10, 12, 13, 14 a 17. U zbylých dvou (15, 16) byla eventualita jednoduchého výběru. Polostrukturované položky nabízí respondentovi výběr z různých odpovědí, pokud se ale ani jedna pro jeho odpověď nehodí, má možnost odpovědět jinak. Z množství těchto „jiných odpovědí“ potom musí výzkumník pro zpracování dat vytvořit kategorie a odpovědi takzvaně zpětně uzavřít.

Pouze v jednom případě, u osmnácté položky, se jedná o otevřený typ, jehož výhodou je, že respondentům umožňuje volné odpovědi. Ze strany výzkumníka je ale poměrně náročné tyto odpovědi kategorizovat tak, aby odpovídaly obsahům získaných sdělení; může tím dojít ke ztrátě některých informací.

V některých případech měli respondenti položky podle instrukcí přeskočit. Bylo tomu tak u položky 6, kterou měli respondenti vynechat v případě, že odpověděli v předešlé otázce jinak než *a*). Pokud ji však vyplňovali, dále měli pokračovat až otázkou 15. Vypuštěna měla být také otázka 10, a to v případě, že rodiče odpověděli v předchozí záporně; měli se tedy přesunout k 11. položce. Pokud byla odpověď u otázky 11 záporná, pokračovali respondenti až otázkou 14. Plné znění dotazníku je k dispozici v Příloze P I.

5.4 Realizace výzkumu

Před samotným vyražením do terénu jsem provedla pilotáž dotazníku se třemi rodiči. Následovaly drobné úpravy a tisk celkem 112 dotazníků pro čtyři mateřské školy – do každé po 28 dotaznicích.

Obešla jsem ředitelky několika mateřských škol ve Zlíně a snažila jsem se s nimi navázat spolupráci. V některých mateřských školách se mi nepodařilo zastihnout paní ředitelku buď z důvodu nepřítomnosti, nebo pracovní vytíženosti; v jednom případě paní ředitelka nesohlasila s rozdáním dotazníků v mateřské škole a toto své rozhodnutí zdůvodnila tím, že v této škole zájmové kroužky nemají, protože si myslí, že jsou pro děti zbytečné z toho důvodu, že paní učitelky by měly s dětmi dělat všechny různé činnosti vedoucí k všestrannému rozvoji dětí během dne, tedy v době, kdy děti tráví svůj čas ve třídách mateřské školy, a proto nevidí důvod, proč by měla jako ředitelka zařazovat do programu mateřské školy nabídku zájmových kroužků pro děti.

Nakonec jsem dotazníky předala čtyřem ředitelkám různých mateřských škol, které souhlasily s dotazníkovým šetřením v těchto školách. Ty je buď předaly rodičům osobně, nebo je daly dětem do skříněk, aby si je rodiče vzali až přijdou vyzvednout děti. Jestli dotazníky řídicí pedagogické pracovnice rozdaly jen u dětí z jedné třídy, nebo je daly rodičům dětí z různých tříd, to jsem už nechala na jejich rozhodnutí.

Rodiče měli po vyplnění dotazník složit na půl a vložit do přiložené obálky, kterou následně měli zalepit, aby byla zachována jejich naprostá anonymita a takto připravený dotazník odevzdat zpět některé z pedagogických pracovníků.

Po jednom až dvou týdnech jsem se do navštívených spolupracujících mateřských škol vrátila a vybrala zpět od pověřených pedagožek vrácené a vyplněné dotazníky. Návratnost byla 46,4 %, což znamená, že z celkového počtu 112 rozdaných dotazníků se vrátilo 52. Víceméně se tak naplnil můj předpoklad o návratnosti zhruba poloviny dotazníků. Čtyři dotazníky bylo ovšem nutno vyřadit, jelikož byly nesprávně vyplněny. Konečný počet zpracovávaných dotazníků tedy činil 48 kusů (43 % z celkového počtu rozdaných dotazníků). Podíl respondentů z jednotlivých mateřských škol byl následovný: MŠ A 20,8 %, MŠ B 18,8 %, MŠ C 22,9 %, MŠ D 37,5 %.

Získané údaje jsem následně zpracovávala v počítačovém programu Microsoft Office Excel a posléze jsem data vložila do tabulek, některé pro názornost do grafů.

6 ANALÝZA DAT

Rozbor je rozdělen na demografické údaje a data týkající se otázek ohledně zájmových kroužků v mateřských školách. Údaje uveřejňuji po jednotlivých dotazníkových položkách a pro lepší přehlednost jsou výsledky získaných dat u každé otázky uváděny v tabulkách s následnou interpretací, nebo pro názornost v grafech, taktéž s následným komentářem.

6.1 Demografické údaje

V této podkapitole jsou podány informace o některých demografických údajích výzkumného vzorku zpracované v přehledných tabulkách podle jednotlivých dotazníkových položek.

Otázka 1: Jste muž/žena?

Tab. 6.1.1 Respondenti

respondenti	n	%
muž	6	12,5
žena	42	87,5
Σ	48	100

Většina respondentů z výzkumného souboru byly ženy (asi 88 %).

Otázka 2: Který nejvyšší dosažený stupeň vzdělání máte?

Tab. 6.1.2 Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání respondentů

vzdělání	n	%
střední s maturitou	21	43,8
střední bez maturity	2	4,1
vyšší odborné	6	12,5
vysokoškolské	19	39,6
Σ	48	100

Všichni respondenti měli vyšší vzdělání než základní. Nejvíce respondentů má vzdělání středoškolské s maturitou (asi 44 %) nebo vysokoškolské (40 %).

Otázka 3: V jaké lokalitě bydlíte?*Tab. 6.1.3 Lokalita bydliště respondentů*

lokalita	n	%
Zlín	44	91,7
vesnice poblíž Zlína	4	8,3
Σ	48	100

Téměř všichni respondenti jsou přímo ze Zlína, jen několik jich žije ve vesnici v okruhu asi 15 km od Zlína.

Otázka 4: Jak staré je Vaše dítě?*Tab. 6.1.4 Věk dítěte*

věk	n	%
3 roky	1	2
4 roky	3	6,3
5 let	17	35,4
6 let	27	56,3
Σ	48	100

V průvodní instrukci k dotazníku bylo uvedeno, že *v případě, že více Vašich dětí navštěvuje mateřskou školu, ve které jste dostali tento dotazník (nebo máte více dětí v předškolním věku), vyberte si prosím jedno z nich a odpovídejte na jednotlivé otázky ve vztahu k tomuto dítěti.*

Dětem více než poloviny respondentů (56 %) bylo šest let. Pouze jeden respondent měl tříleté dítě.

6.2 Zájmové kroužky

Tato podkapitola se věnuje interpretaci zjištěných výsledků týkajících se přímo či nepřímo zájmových kroužků nabízených v mateřských školách nebo v jiných organizacích s nabídkou těchto služeb zaměřenou na věkovou skupinu předškolních dětí, a to podle jednotlivých položek v dotazníku.

Otázka 5: Kolik zájmových kroužků celkem navštěvuje Vaše dítě v tomto pololetí?

Tab. 6.2.5 Počet navštěvovaných kroužků

celkový počet kroužků	n	%
žádný	6	12,5
jeden	9	18,8
dva	13	27,1
tři	15	31,3
čtyři	4	8,3
více než čtyři	1	2
Σ	48	100

Děti nejčastěji navštěvují tři kroužky (asi 31 %). Jen šest dotázaných rodičů (12,5 %) odpovědělo, že jejich dítě nenavštěvuje v prvním pololetí roku 2013 žádný kroužek. Jedno dítě má v tomto pololetí více než čtyři zájmové kroužky.

Otázka 6: Co ovlivnilo Vaše rozhodnutí o nezapsání svého dítěte do zájmového kroužku?

Tab. 6.2.6 Vliv na rozhodnutí o nezapsání dítěte

důvody nezapsání	n	%
nízký věk dítěte	3	6,3
vytíženost rodičů	2	4,1
jiné důvody	6	12,5
neuvedeno	42	87,5
Σ	53	110,4

V této polouzavřené otázce mohli respondenti uvést libovolný počet odpovědí. Pro tři rodiče byl jedním z důvodů nezapsání dítěte do zájmového kroužku jeho nízký věk, dva zvolili odpověď, že mají na dítě méně času, než by chtěli. Další příčiny rozhodnutí o nezapsání dítěte do zájmového kroužku byly ale velmi rozmanité – hromadné kategorie nebylo

možné určit, a některé z nabídnutých odpovědí byly vybrány pouze jednou. Proto jsem tyto odpovědi zařadila v tabulce do společné skupiny *jiné důvody*. Jednalo se například o finanční náročnost zájmového kroužku, vzdálenost, omezenou nabídku kvůli věku dítěte a s ohledem na jeho přání co se týče zaměření kroužku (vybrané dostupné kroužky byly určeny pouze pro starší děti). Někdo z rodičů byl přesvědčen, že by zájmový kroužek dítě jen zatěžoval, někteří rodiče tráví svůj čas společně s dětmi různými aktivitami, nebo dítě samo nestálo o navštěvování nějakého kroužku.

Na tuto položku odpovídalo 22,9 % respondentů z celkového počtu. Ti, jejichž děti navštěvovaly nějaký zájmový kroužek, měli tuto otázku vynechat a pokračovat u další – tvoří údaj v tabulce pod názvem *neuvedeno*.

Otázka 7: Co ovlivnilo Vaše rozhodnutí o zapsání svého dítěte do zájmového kroužku?

Tab. 6.2.7 Vliv na rozhodnutí o zapsání dítěte

důvody zapsání	n	%
rozvoj dítěte	14	29,2
ukázat dovednosti dítěte	13	27,1
kamarád, sourozenec	10	20,8
zábava pro dítě	10	20,8
dopřát dítěti možnost	4	8,3
pohyb dítěte	4	8,3
přání dítěte	3	6,3
vytíženost rodičů	2	4,1
neuvedeno	6	12,5
Σ	66	137,4

V této polouzavřené otázce mohli respondenti uvést libovolný počet odpovědí. Hlavními důvody rozhodnutí o zapsání dítěte do zájmového kroužku se jeví být především rozvoj dítěte (29 %) a snaha ukázat jeho schopnosti a dovednosti (27 %). To víceméně nahrává mému předpokladu, o němž se zmiňuji v úvodu této bakalářské práce, že důvodem ke vzrůstajícímu zájmu o kroužky pro děti předškolního věku by mohly být ambice rodičů nebo jejich přání nějakým způsobem rozvíjet své děti. Při výběru je však brán ohled na to, co dítě baví a zda už kroužek navštěvuje někdo, koho dítě zná (asi 21 %).

Nepotvrdila se mi ale domněnka, že zájem o kroužky pro děti by mohl růst proto, že rodičům na děti nezbyvá čas kvůli plnění povinností. V mém výzkumném vzorku se takových

rodičů sice pár našlo, ale tvořili nejmenší podíl. Uvedli, že jedním z důvodů zapsání je, že na dítě *nemají tolik času, kolik by chtěli*, a proto dítě „odkládají“ do kroužku. Totožnou odpověď u předešlé otázky zvolil stejný počet respondentů jako u této (viz Tab. 6.2.6).

Otázka 8: Jakého zaměření jsou kroužky, které Vaše dítě navštěvuje?

Tab. 6.2.8 Zaměření navštěvovaných kroužků

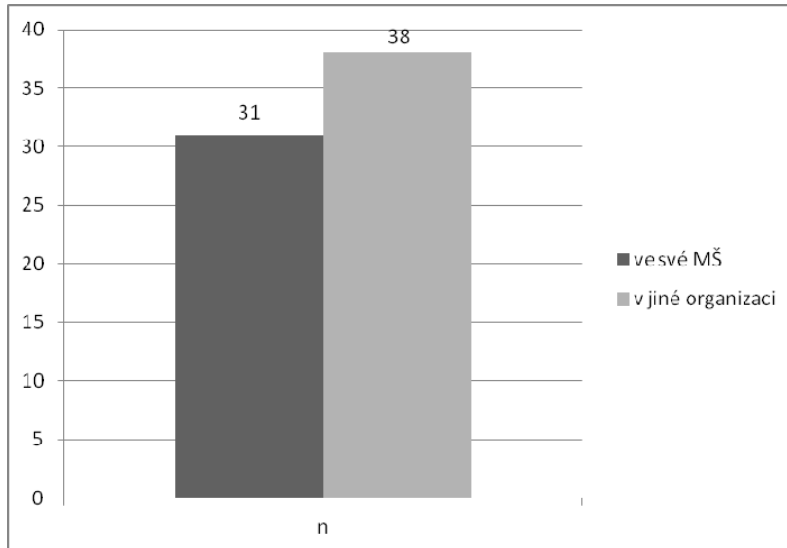
zaměření	n	%
výtvarné	23	48
pohybové	37	77
hudební	12	25
dramatické	1	2,1
jazykové	8	16,7
kombinované	2	4,1
neuvedeno	6	12,5
Σ	89	185,4

Děti nejčastěji navštěvují kroužky pohybové a výtvarně zaměřené. Mezi jazykové patřila výhradně angličtina a folklórní soubory jsem zařadila do kategorie kombinovaného zaměření. Jelikož žádného rodiče nenapadlo k této otázce napsat, že dítě navštěvuje „logopedický kroužek“, dalo by se z toho usuzovat, že logopedická péče není rodiči vnímána jako zájmová činnost, ačkoliv některými mateřskými školami bývá logopedie do této kategorie zařazována. Osobně už jsem se k tomuto rozporu vyjadřovala v teoretické části této práce (viz podkapitola 4.5.2).

Otázka 9: Navštěvuje Vaše dítě nějaký zájmový kroužek ve své MŠ?

Otázka 11: Navštěvuje Vaše dítě nějaký zájmový kroužek mimo svou MŠ?

Tyto dvě položky jsou znázorněny ve společném grafu.

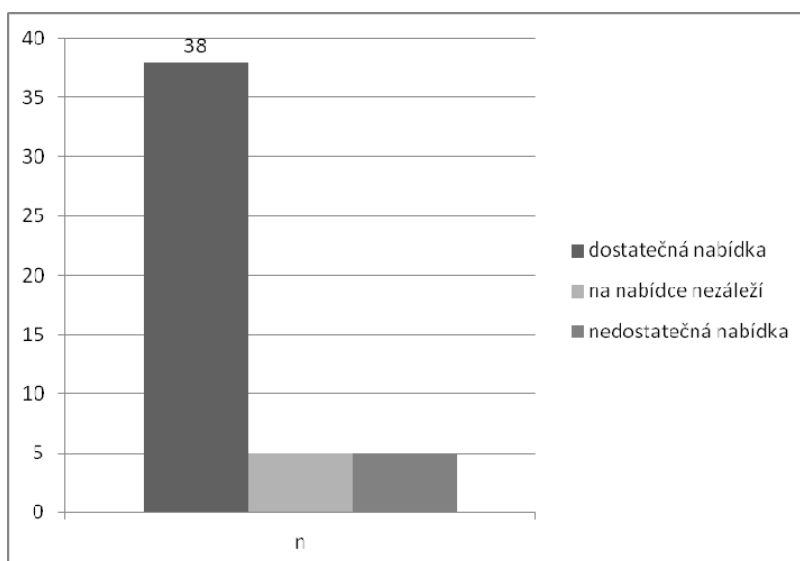

Obr. 6.2.9 Návštěvnost zájmových kroužků v MŠ

Položky 9 a 11 byly uzavřené s možnostmi ano/ne a obě je vyplňovali všichni respondenti (jejich děti mohly navštěvovat kroužek jak v MŠ, tak i v jiné organizaci) – proto je celkový součet vyšší, než 48 (celkový počet zpracovávaných dotazníků).

Děti 31 respondentů navštěvují zájmový kroužek v jiné organizaci než ve své mateřské škole.

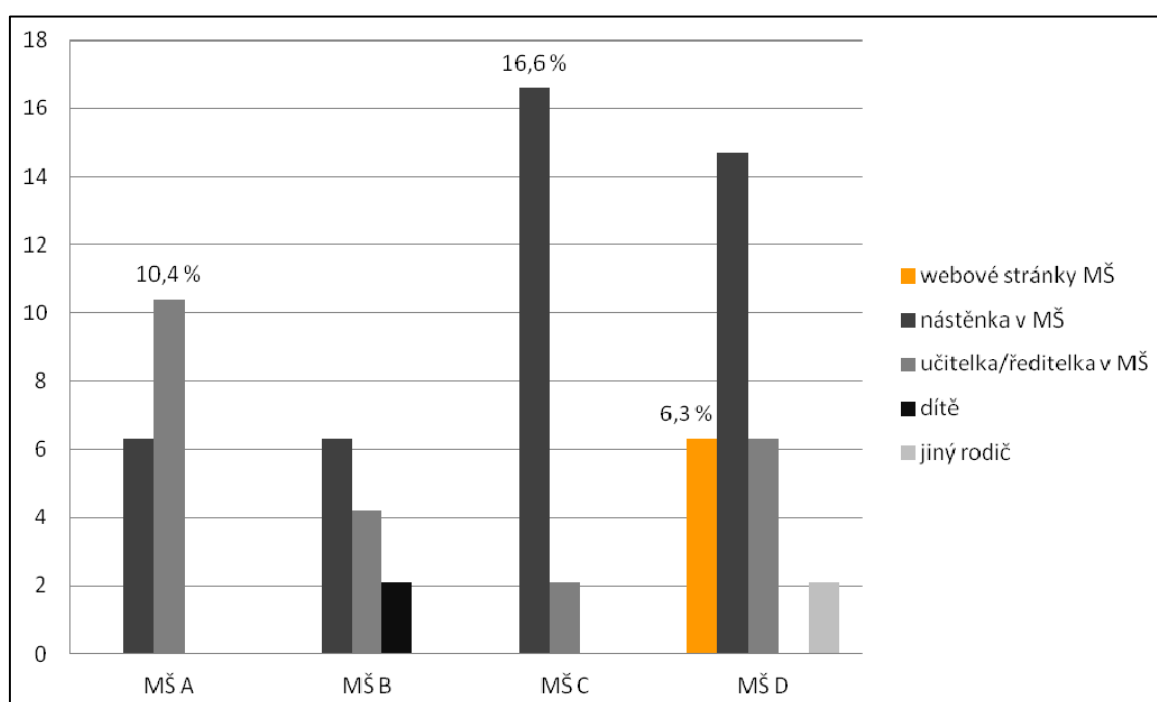
Otázka 16: Jak jste spokojeni s nabídkou zájmových kroužků v MŠ?

Obr. 6.2.16 Spokojenost s nabídkou v MŠ

Položka 16 byla uzavřená bez možnosti označení více odpovědí, ale rodiče mohli u jedné z nich napsat, které zájmové kroužky by v mateřské škole uvítali - které podle nich v MŠ chybí. Z výsledků vyplynulo, že tito respondenti by byli rádi, kdyby MŠ do nabídky zařadila flétnu, pohybově nebo výtvarně zaměřené kroužky, nebo více kroužků pro mladší děti. 38 dotázaných, což je stejný počet jako u otázky 9 a 11 (viz Obr. 6.2.9), odpovědělo, že jsou s nabídkou v mateřské škole spokojeni.

Otázka 10: Jak jste se dozvěděli o zájmovém kroužku, který navštěvuje Vaše dítě ve své MŠ?

Obr. 6.2.10 Zdroj informací o zájmových kroužcích v MŠ

Tato položka byla polouzavřená a respondenti mohli vybrat více možností. Z grafu je pak patrné, že v MŠ C je hlavním a téměř jediným informačním zdrojem o kroužcích nástěnka. V této MŠ oproti ostatním mateřským školám nejméně často informovala rodiče o kroužcích některá z pedagogických pracovníků. Tyto skutečnosti by mohly poukazovat na to, že nástěnka zde supluje verbální komunikační kanál mezi učitelkami a rodiči. Mám za to, že rodiče by ale měli být informováni především právě učitelkami, se kterými každý den přichází do styku při přivádění dětí do MŠ, nebo při jejich vyzvedávání.

Za to v MŠ A byl tento informační zdroj (učitelky/ředitelka) zastoupen nejčastěji, což by mohlo být také tím, že tato mateřská škola jako jediná (!) z výzkumného souboru nemá své

webové stránky, na kterých by informace týkající se kroužků uveřejňovala. Z toho důvodu je také zajímavé, že pouze v MŠ D asi 3 rodiče uvedli jako zdroj internetové stránky, zatímco v ostatních MŠ, které mají své stránky a jsou na nich informace o kroužcích, nikoliv.

V grafu si můžeme povšimnout nápadnosti svědčící pro časté využívání nástěnek coby zdrojů informací o kroužcích. Mohlo by to být tím, že rodiče si při čekání na dítě krátí dlouhou chvíli prohlížením nástěnek. Bylo by zajímavé tuto teorii ověřit.

Otázka 12: Odkud jste se dozvěděli o zájmovém kroužku, které navštěvuje Vaše dítě mimo MŠ?

Tab. 6.2.12 Informace o kroužku v jiné organizaci

zdroj informací	n	%
internet	17	35,4
známí, příbuzní	22	45,8
dítě	1	2,1
kamarád dítěte	3	6,3
leták	4	8,3
jiná odpověď	2	4,1
neuvedeno	10	20,8
Σ	59	122,8

Tato položka byla polouzavřená a respondenti mohli vybrat více možností.

Informace o kroužcích v jiných organizacích než v mateřských školách, které navštěvují jejich děti, získali respondenti nejčastěji od svých známých nebo příbuzných (asi ve 46 %), nebo je sami vyhledali na internetu (35 %). Jinými zdroji bylo např. i veřejné vystoupení, nebo přímo vedení organizace. Ti, jejichž děti nenavštěvují žádný kroužek, nebo navštěvují pouze kroužek v mateřské škole, tuto otázku měli vynechat (viz kategorie *neuvedeno*).

Otázka 13: Proč navštěvuje Vaše dítě zájmový kroužek mimo svou MŠ?

Tab. 6.2.13 Důvod zapsání do kroužku mimo MŠ

důvody	n	%
omezený výběr v MŠ	26	54,3
dochází dlouhodoběji	2	4,1
více důvodů	4	8,3
jiné důvody	6	12,5
neuvedeno	10	20,8
Σ	48	100

Asi v polovině případů (54 %) respondenti uvedli jako důvod to, že mateřská škola neměla daný kroužek vůbec v nabídce. Důvodem mohlo být také to, že dítě navštěvuje nějaký kroužek mimo MŠ už delší dobu, obvykle do něj začalo docházet dříve, než do MŠ. *Jinými důvody* byly například: vzdálenost, kapacita kroužku, (ne)možnost rodičů přijít se podívat přímo do kroužku, nesouhlas se způsobem vedení kroužku v MŠ, nebo to, že v MŠ bylo málo kroužků určených pro mladší děti. Pokud rodiče zapsali dítě do kroužku v jiné organizaci než v mateřské škole z více různých důvodů, zařadila jsem tyto odpovědi do kategorie *více důvodů*. Ani jeden z respondentů nezvolil možnost, že mateřská škola nenabízí žádné kroužky.

Stejně jako u předešlé otázky měli ti, jejichž děti nenavštěvují žádný kroužek, nebo navštěvují pouze kroužek v mateřské škole, tuto otázku vynechat (viz kategorie *neuvedeno*).

Otázka 14: Máte nějakou možnost, jak si ověřit, zda je dodržována náplň daného zájmového kroužku?

Tab. 6.2.14 Možnost ověření náplně

možnost ověření	n	%
prezentace výsledku	30	62,5
návštěva rodičů	27	56,3
není možnost ověření	3	6,3
jiná odpověď	4	8,3
neuvedeno	6	12,5
Σ	70	145,9

Jednalo se o polouzavřenou otázku.

Nejčastější variantou (62,5 %) ověření náplně kroužku bylo, že rodiče mají možnost výsledek práce dítěte vidět (například na závěrečné/průběžné přehlídce, výstavě, jako hotový produkt apod.). Vysoký počet odpovědí byl také u možnosti *ano, mám možnost se přijít podívat přímo do hodiny* (asi 56 %). Ve dvou případech se rodiče účastní kroužku společně s dítětem, pouze v jednom (!) o náplni s dítětem hovoří a jednou byla odpověď, že v některých případech o možnosti přijít se podívat přímo do kroužku respondent neví (dohromady jsou tyto odpovědi zastoupeny asi v 8 %). To, že rodiče o kroužku s dětmi v podstatě nemluví ale mohlo být způsobeno tím, že ostatní respondenty (až na jednoho) tato odpověď zkrátka nenapadla.

Otázka 15: Jak důležitý je pro Vás názor dítěte při jeho zápisu do zájmového kroužku?

Tab. 6.2.15 Názor dítěte

názor	n	%
rozhodují rodiče	1	2,1
přání dětí	11	22,9
kompromis	36	75
Σ	48	100

75 % dotázaných rodičů odpovědělo, že dítěti obvykle nabídnou kroužky a společně potom vyberou nějaký, který by dítě bavil. Z dalších nabídnutých položek mohli rodiče vybrat buď, že rozhodují pouze oni, kam dítě ne/bude chodit, nebo když za nimi dítě samo přijde, že chce chodit do nějakého kroužku, tak mu to umožní (asi 23 %). Možnosti „jiná odpověď“ nevyužil nikdo.

Otázka 17: Jaký je Váš názor na zájmové kroužky v mateřských školách?

Tab. 6.2.17 Názor na kroužky v MŠ

názor respondentů	n	%
zbytečné	1	2,1
pro rozvoj dětí	40	83,3
zbytečné přetěžování	2	4,1
naučí co nejvíce	15	31,3
zábava pro děti	5	10,4
smysluplné trávení času	2	4,1
Σ	65	135,3

Jen v jednom případě byla zvolena možnost, že zájmové kroužky v mateřských školách jsou zbytečné, protože děti by měly všechno dělat s učitelkou během dne; avšak asi 83 % respondentů bylo přesvědčeno, že zájmové kroužky jsou výborné pro rozvoj dětí. Možnost, že kroužky jsou od toho, aby se děti naučily co nejvíce, dokud mohou byla zvolena ve 31 %.

Otázka 18: Co je podle Vás příčinou, že mateřské školy mají málo nabídek kroužků pro děti?

Tab. 6.2.18 Příčina nedostatečných nabídek v MŠ

názor respondentů	n	%
nedostatek financí MŠ	10	20,8
nedostatečný zájem	10	20,8
nedostatek personálu	9	18,7
nedostatek prostorů	9	18,7
dostatečná nabídka	7	14,6
jiné důvody	5	10,4
lepší nabídka jinde	4	8,3
rozhodnutí vedení	3	6,3
časová náročnost	3	6,3
nezájem spolupracovat	3	6,3
nevím	1	2,1
údaje chybí	11	22,9
Σ	75	156,2

Tato otázka byla otevřená. Protože některé zjednodušené názvy skupin odpovědí v tabulce nemusí být úplně jednoznačné, uvádím dále výčet jednotlivých skupin odpovědí podle pořá-

dí: nedostatek finančních prostředků mateřských škol, malý zájem rodičů o zájmové kroužky (zejména kvůli jejich ceně), nedostatek personálního zajištění z různých důvodů (například nevyhovující kvalifikace učitelek, vytíženost učitelek), nedostatek potřebných vyhovujících prostorů. Někteří rodiče si myslí, že nabídka mateřských škol je dostatečná. Jako *jiné důvody* byly uváděny mimo jiné například nezájem dětí, rozdíly mezi možnostmi ve městě a na vesnici, zaměření jiných organizací na předškolní děti, organizační náročnost,...

Nebo může být podle respondentů příčinou menšího množství nabídek zájmových kroužků v mateřských školách lepší a kvalitnější nabídka u jiných organizací, nebo nabídka podle nich záleží na rozhodnutí ředitele/ředitelky. Může to být také časovou náročností přípravy a realizace kroužků, či nezájem mateřských škol o spolupráci s jinými organizacemi, které by dostatečnou nabídku poskytly. Někteří respondenti na tuto otázku neodpověděli.

Obecně by se dalo říct, že rodiče mají poměrně dobré povědomí o zajišťování zájmových činností mateřskými školami a o problémech s nimi spojenými.

Bylo by myslím zajímavé v rámci diplomové nebo bakalářské práce zrealizovat projekt pro jednu vybranou mateřskou školu – první zjistit „kde je problém“, jak z pohledu pedagogického sboru a zřizovatele, tak z hlediska rodičů, zvážit všechny možnosti zúčastněných stran a nabídnout této škole možná řešení při organizaci zájmových kroužků, jejich nabídky a personálního a prostorového zajištění.

7 SHRNUTÍ A INTERPRETACE VÝZKUMU

V následujících podkapitolách se budu věnovat odpovědím na jednotlivé výzkumné otázky.

7.1 Výzkumná otázka č. 1

Jaké jsou preference rodičů při výběru zájmových činností pro jejich dítě v předškolním věku?

Z výsledků mého výzkumu vyplývá, že pouze šest dětí žádný kroužek nenavštěvuje. To je pouze 12,5 % z celkového výzkumného souboru. 42 dětí oslovených respondentů navštěvuje v prvním pololetí roku 2013 minimálně jeden zájmový kroužek.

Kolik kroužků je pro děti v předškolním věku optimální? Měly by děti v tomto věku vůbec nějakou řízenou zájmovou činnost navštěvovat? To je velmi individuální, takže jednoznačnou odpověď stěží najdeme. Počet i zaměření kroužků by ale rozhodně mělo být přizpůsobeno osobnosti dítěte s ohledem na jeho vývojové možnosti. Některé děti mají například tolik energie a jsou natolik zvědavé, že jeden či dva zájmové kroužky jsou pro ně málo; na jiné děti je i jeden kroužek příliš. Kromě toho také značně záleží na organizaci a způsobu vedení kroužků. Dále by měl být brán v potaz i čas strávený dopravou do kroužku a z něj.

Podle mého názoru je ale pro průměrné tříleté až čtyřleté děti optimální maximálně jeden, pro pěti- až šestileté maximálně dva zájmové kroužky, a to pouze v případě, že do nich děti obvykle nemusí být nuceny a jejich obsah jim poskytuje radost. Kromě toho by mělo dětem zbývat také dost prostoru pro volnou spontánní hru, která je typickou činností dětí v tomto věku a je pro ně i jejich zdravý rozvoj velmi významná.

Předním důvodem při rozhodnutí pro zápis dítěte do zájmového kroužku byla touha rodičů, aby se jejich dítě v jakémkoliv směru rozvíjelo. Obvykle šlo rodičům buď o další rozvoj talentu a schopností jejich dětí, nebo aby si dítě vyzkoušelo a naučilo se něco pro něj nového. Kromě toho by rodiče velmi rádi ukázali ostatním, co jejich dítě umí, což je samozřejmě logické, neboť pak mohou být na své dítě náležitě pyšní a mít z něj radost, neboť úspěch jejich dítěte je i jejich úspěchem. Kromě toho mohou cítit také pocit jakéhosi zadoštíučinění - že čas a energie, které vložili do výchovy a péče o dítě, k něčemu přece jen byli. K těmto důvodům se také váže další, pro rodiče poměrně podstatný, a to zda dítě bude vybraný kroužek bavit. V tom se rovněž odráží, jakým způsobem rodiče kroužek pro dítě

vybírají – nejčastěji šlo o pátrání po kompromisu, kdy rodič nabídl dítěti různé zájmové kroužky a společně pak vybírali nějaký, který by dítě bavil. Neméně důležitým faktorem pak bylo i to, že dítě už v kroužku někoho zná – chodí do něj například jeho sourozenec nebo kamarád.

V zaměření navštěvovaných kroužků pro děti vedly jednoznačně ty pohybové (v 37 případech). Dále to byly kroužky výtvarné a hudební. Mezi jazykovými byla uváděna jen angličtina – tu navštěvovalo 8 dětí respondentů z výzkumného vzorku. Není to moc, ale angličtina jakožto světový jazyk 21. století je nabízena a vyhledávána asi nejčastěji. A pokud jde o nabídku pro předškolní děti, tam jde téměř vždy výlučně o angličtinu. Ostatně i poptávka pro tuto věkovou skupinu bude pravděpodobně mnohem vyšší než u jiných cizích jazyků.

Nejčastěji si rodiče mohou dodržování náplně kroužků ověřit při prezentaci výsledků práce jejich dětí v kroužku. To znamená, že buď dítě donese domů přímo nějaký hotový výrobek, nebo je uspořádána výstava, vystoupení, přehlídka apod. Dalším, téměř stejně častým způsobem ověření bylo, že se rodiče mohou kdykoliv přijít podívat přímo do probíhající hodiny.

Z celkového počtu 48 respondentů bylo 38 s nabídkou zájmových kroužků v mateřské škole spokojeno. Je zajímavé, že stejný počet rodičů uvedl, že jejich dítě navštěvuje zájmový kroužek v jiné organizaci než v mateřské škole, do které chodí. Jen pět z dotázaných odpovědělo, že by nabídka mohla obsahovat ještě hru na flétnu, pohybově nebo výtvarně zaměřené kroužky, nebo více kroužků pro mladší děti. Stejný počet rodičů pak vybral možnost, že jim na nabídce kroužků v mateřské škole nezáleží.

Podle dotázaných respondentů jsou kroužky v mateřských školách skvělé pro rozvoj dětí, což koresponduje se zjištěním, že je to zároveň jeden z hlavních důvodů, proč rodiče své potomky do kroužků přihlašují. Také si myslí, že se děti mohou díky kroužkům dostupným přímo v mateřské naučit co nejvíce. To odpovídá zase tomu, že by si přáli prezentovat, co jejich děti umí a zvládnou.

7.2 Výzkumná otázka č. 2

Jaké jsou možnosti realizace zájmových činností jejich dítěte v předškolním věku?

Podle svých rodičů navštěvuje 31 dětí kroužek ve své mateřské škole. O těch se rodiče nejčastěji dozvěděli v nabídce kroužků vyvěšených na nástěnkách. V jedné mateřské škole

(MŠ A) byla hlavním zdrojem informací o kroužcích některá z pedagogických pracovníků, což je ale podle mého názoru jen dobře, protože z této skutečnosti může vyplývat, že učitelky s rodiči pravděpodobně komunikují více, než v jiných mateřských školách z výzkumného vzorku. Možná by to mohlo být přístupem učitelek ke komunikaci s rodiči. Přesto, že všechny mateřské školy až na tuto jednu měly své webové stránky, se možnost, že informace o kroužcích našli rodiče na internetových stránkách školy, objevila pouze v případě MŠ D. Je možné, že když rodiče přijdou pro dítě do školy a čekají na něj, prohlíží si nástěnky, případně se doptají učitelek na další informace. Proto už se pak nemusí dívat na tyto informace ze svého domova na internetu.

V jiné organizaci navštěvuje nějaký zájmový kroužek 38 dětí. O těchto kroužcích se nejčastěji respondenti dozvěděli přes své známé a příbuzné nebo přes internet. Objevila se zde i odpověď, že zdrojem informací o kroužku bylo veřejné vystoupení, což mě upřímně při tvorbě odpovědí k dotazníkovým položkám ani nenapadlo. Každopádně je to dobrý nápad, jak propagovat svou mateřskou školu a její nabídku zájmových kroužků pro děti. A proč děti chodí do kroužků mimo svou školu? Odpověď je jednoduchá – více než polovina (asi 54 %) respondentů uvedlo, že mateřská škola zkrátka neměla vybraný kroužek v nabídce.

Jaké byly důvody, proč rodiče své dítě nezapsali do žádného kroužku? Nejvíce rodičů se domnívalo, že jejich dítě je na chození do kroužku ještě příliš mladé, nezralé. Další dotazní své dítě nikam nezapsali kvůli tomu, že na něj mají méně času, než by si přáli. Může to znamenat, že kvůli vytíženosti a vysokým nárokům ve svém zaměstnání nevidí žádnou možnost, jak to zařídit, aby bylo dítě dopraveno včas do kroužku a pak zase z něj; kromě toho bývají takto vytížení rodiče obvykle rádi, že své dítě vidí alespoň večer, případně i o víkendech, když se dostanou domů. V době, ve které žijeme, je tento model trávení volného času rodičů se svými dětmi bohužel čím dál častější. Proto mě také velmi mile překvapilo, že v mém výzkumném souboru se našel alespoň jeden rodič, který uvedl jako důvod k nezapsání svého dítěte do zájmového kroužku to, že čas, kdy dítě není v mateřské škole, vyplňují společnými aktivitami.

Rodiče z výzkumného souboru se nejčastěji domnívali, že malá nabídka kroužků v mateřských školách je způsobena nedostatkem financí mateřské školy (nebo jejího zřizovatele) a nedostatečným zájmem o nabízené kroužky. Dále by to podle nich mohl být nedostatek personálu nebo vhodných prostorů.

ZÁVĚR

Při psaní této bakalářské práce jsem došla k názoru, že zájmové kroužky v mateřských školách jsou v podstatě nepotřebné, neboť pro předškolní děti by neměly být ještě specificky zaměřeny, ale spíše by měly dětem nabídnout různorodou paletu činností, která jim tak do budoucna umožní lepší přehled o konkrétnějších zájmových aktivitách, mezi kterými si pak budou moci samostatně vybrat. Tím, že kroužky by neměly být v mateřských školách ještě diferencované, pak ztrácí svůj význam, jelikož by všechny tyto různorodé aktivity měly probíhat během celého dne, kdy jsou děti v mateřské škole. Výjimkou mohou být kroužky pro nadané či talentované děti, jejichž potenciál je třeba dále rozvíjet. Pro ty by mohlo být konkrétní zaměření velmi přínosné. Co se týče různých zájmových útvarů a akcí pro rodiny s dětmi pořádané jinými organizacemi než samotnými mateřskými školami, na těch se mi líbí především jejich záměr poskytovat možnosti společného a smysluplného využití času rodičů a dětí, čímž upevňují sociální vztahy v rodině a rozvíjí vztahy i mimo ni. Na druhou stranu musím uznat, že zájmové kroužky, které navštěvují pouze děti samy, bez ohledu na to, zda probíhají v mateřských školách nebo jinde, jsou stále lepší variantou naplnění času dětí, než kdyby je měly všechny strávit před televizí nebo u jiné činnosti, která neklade příliš velké požadavky na jejich vlastní aktivitu, důsledkem čehož by mohlo následně postupně docházet k celkové stagnaci těchto dětí.

Při realizaci výzkumu mě trochu překvapilo, že některé mateřské školy ještě stále nevyužívají možnosti internetu a nemají své webové stránky. Na druhou stranu ale všichni dobře víme, že mateřské školy v posledních letech praskají ve švech, takže svou prezentaci a propagaci svých služeb zase tolik ani nepotřebují. Důležitým zjištěním bylo asi i to, že nástěnky v mateřských školách nejsou coby informační zdroje vůbec zanedbatelné. Ba naopak dokonce v některých případech předstihují samotné učitelky, které však mají při styku s rodiči i s dětmi svou nezanedbatelnou roli a stále by se měly zdokonalovat v oblasti komunikace; ale samozřejmě i v dalších oborech důležitých jak pro jejich kvalitní výchovně-vzdělávací práci, tak i pro jejich osobní rozvoj a růst.

Doufám, že moje práce bude užitečná zájemcům o problematiku zájmových kroužků a poskytne podněty pro další výzkumy, které by mohly vyplynout z těch několika námětů, jež jsem průběžně začlenila do své práce. Dalším z nich by mohla být kupříkladu otázka, zda se rodiče s dětmi účastní jednorázových akcí určených právě pro rodiny s dětmi, a pokud ano, jak často?

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografické publikace:

- [1] BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, iv, 212 s. ISBN 978-80-251-1829-0.
- [2] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [3] HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [4] HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 173 s. ISBN 80-7178-927-5.
- [5] JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2009, 61 s. ISBN 978-80-7248-530-7.
- [6] LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.
- [7] MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník: P-Z*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996, s.749-1627. ISBN 8071843113.
- [8] NĚMEC, Jiří et al. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.
- [9] PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002, 231 s. ISBN 8071787116.
- [10] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Nové, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009, 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
- [11] PŘADKA, Milan. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 93 s. ISBN 80-210-2033-4.

- [12] REUYS, Eva a VIEHOFF, Hanne. *Jak s dětmi trávit volný čas*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. 180 s. Nápady - hry - tvořivost. ISBN 80-7178-412-5.
- [13] SPOUSTA, Vladimír aj. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 37 s., [3] s. ISBN 80-210-1274-9.
- [14] SPOUSTA, Vladimír et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: úvod do studia pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 1994. 183 s. ISBN 80-210-1007-X.
- [15] *Školství: školský zákon, vyhlášky, předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání, školy a školská zařízení*. Ostrava: Sagit, 2012. 495 s. ÚZ: úplné znění. ISBN 978-80-7208-916-1.
- [16] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.
- [17] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.
- [18] WARNER, Penny. *Jak lépe využít čas strávený s dětmi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 222 s. Nápady - hry - tvořivost. ISBN 80-7178-878-3.

Internetové zdroje:

- [19] 6. skautské středisko ve Zlíně [online]. 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.zlin6.cz/>
- [20] Astra: Dům dětí a mládeže ve Zlíně [online]. 23. 04. 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.ddmastra.cz/>
- [21] Centrum pro rodinu Zlín o. s. [online]. © 2007 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.cpr-zlin.cz/>
- [22] Česká rada dětí a mládeže [online]. © 1999-2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.crdm.cz/index.php>
- [23] Domino [online]. © 1993-2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.domino-zlin.cz/>

- [24] Gavora, Peter a kol. 2010. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. Dostupné na: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/> ISBN 978–80–223–2951–4.
- [25] *Junák - svaz skautů a skautek ČR: Zlínský kraj* [online]. 23. 04. 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: http://www.skautizlinsko.cz/?page_kod=0_0_0
- [26] *Krajská rada dětí a mládeže Zlínského kraje* [online]. 2012 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.krdmzk.cz/>
- [27] *Na Pasece: Rodinný klub inspirovaný lesní mateřskou školou* [online]. 2012 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.napasece.net/>
- [28] Patří zájmové kroužky do mateřinek?. *Učitelské noviny* [online]. 2005a, č. 20 [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=4392&PHPSESSID=052819b807f3fe4bb33ca2be68541904>
- [29] Rada pro zájmové vzdělávání. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 27. 03. 2013 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/rada-pro-zajmome-vzdelavani-2?highlightWords=rada+pro+z%C3%A1jmov%C3%A9+vzd%C4%9B%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD>
- [30] *Slůňata* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.slunata.zlin6.cz/>
- [31] Střediska volného času přecházejí z krajů na města. *Učitelské noviny* [online]. 2009, č. 14 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=1748>
- [32] Střediska volného času. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 8. 11. 2012 [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>
- [33] Vyhláška o zájmovém vzdělávání vymezuje hřiště. *Učitelské noviny* [online]. 2005b, č. 20 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=4397>
- [34] Zájmové kroužky v mateřské škole. *Učitelské noviny* [online]. 2003, č. 18 [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=4201>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ZČ Zájmová činnost, zájmové činnosti.

ZÚ Zájmový útvar, zájmové útvary.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 6.2.9 Návštěvnost zájmových kroužků v MŠ	40
Obr. 6.2.10 Zdroj informací o zájmových kroužcích v MŠ.....	41
Obr. 6.2.16 Spokojenost s nabídkou v MŠ	40

SEZNAM TABULEK

Tab. 4.5.2 Četnost nabízených aktivit v MŠ.....	29
Tab. 6.1.1 Respondenti	35
Tab. 6.1.2 Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání respondentů.....	35
Tab. 6.1.3 Lokalita bydliště respondentů.....	36
Tab. 6.1.4 Věk dítěte.....	36
Tab. 6.2.5 Počet navštěvovaných kroužků	37
Tab. 6.2.6 Vliv na rozhodnutí o nezapsání dítěte	37
Tab. 6.2.7 Vliv na rozhodnutí o zapsání dítěte	38
Tab. 6.2.8 Zaměření navštěvovaných kroužků	39
Tab. 6.2.12 Informace o kroužku v jiné organizaci	42
Tab. 6.2.13 Důvod zapsání do kroužku mimo MŠ	43
Tab. 6.2.14 Možnost ověření náplně	43
Tab. 6.2.15 Názor dítěte.....	44
Tab. 6.2.17 Názor na kroužky v MŠ.....	45
Tab. 6.2.18 Příčina nedostatečných nabídek v MŠ.....	45

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník pro rodiče

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO RODIČE

Vážení rodiče,

do rukou se Vám dostává dotazník, díky němuž můžete přispět ke zlepšení nabídky zájmových kroužků v mateřské škole Vašeho dítěte. Tento dotazník je zcela **anonymní** a jeho vyplnění by Vám nemělo zabrat více než 15 minut. Položek je 19.

V případě, že více Vašich dětí navštěvuje mateřskou školu, ve které jste dostali tento dotazník (nebo máte více dětí v předškolním věku), vyberte si prosím jedno z nich a odpovídejte na jednotlivé otázky ve vztahu k tomuto dítěti.

Vždy vyberte pouze jednu možnost, pokud není uvedeno jinak a odpovědi na otevřené otázky a „jiné odpovědi“ vypisujte prosím čitelně, pokud možno hůlkovým písmem.

V rámci zachování Vaší anonymity přeložte prosím vyplněný **dotazník na půl a vložte do přiložené obálky**, kterou zalepte. Tu pak podle Vašich možností odevzdejte do druhého dne od obdržení dotazníku zpět paní učitelce.

Děkuji Vám za čas a energii, které věnujete vyplnění tohoto dotazníku.

Zuzana Benčíková,

3. ročník Učitelství pro mateřské školy

UTB Zlín

1. Jste:
 - a) muž
 - b) žena

2. Který nejvyšší dosažený stupeň vzdělání máte?
 - a) základní
 - b) střední s maturitou
 - c) střední bez maturity
 - d) vyšší odborné
 - e) vysokoškolské

3. V jaké lokalitě bydlíte?
 - a) přímo ve Zlíně
 - b) ve *městě* v okruhu asi 15 km od Zlína
 - c) ve *vesnici* v okruhu asi 15 km od Zlína
 - d) ve *městě* dále než 15 km od Zlína
 - e) ve *vesnici* dále než 15 km od Zlína

4. Jak staré je Vaše dítě?
- a) 3 roky
 - b) 4 roky
 - c) 5 let
 - d) 6 let
5. Kolik zájmových kroužků **celkem** navštěvuje Vaše dítě **v tomto pololetí**?
- a) žádný
 - b) jeden
 - c) dva
 - d) tři
 - e) čtyři
 - f) více než čtyři
6. Vyplňte, pokud jste odpověděli **na otázku č. 5 „a) žádný“**. Jinak přejděte k otázce č. 7. Co ovlivnilo Vaše rozhodnutí o **nezapsání** svého dítěte do zájmového kroužku? (vyberte libovolný počet možností)
- a) dítě je ještě moc malé na chození do nějakého kroužku
 - b) kroužky jsou finančně náročné
 - c) kroužek je moc daleko
 - d) kroužek probíhá v nevhodný čas
 - e) o kroužku jsem se dozvěděl/a příliš pozdě
 - f) není nikdo, kdo by měl čas dítě do kroužku vodit a pak jej z něj zase vyzvedávat
 - g) mám na dítě méně času, než bych chtěl/a
 - h) jiná odpověď:

.....

Dále pokračujte až od otázky č. 15.

7. Co ovlivnilo Vaše rozhodnutí o **zapsání** svého dítěte do zájmového kroužku? (vyberte libovolný počet možností)
- a) sám jsem možnost někam chodit neměl/a, proto ji chci dopřát svému dítěti
 - b) chci, aby mé dítě ukázalo, co všechno zvládne a umí
 - c) mé dítě má už v kroužku kamaráda/ku nebo sourozence
 - d) mám na dítě méně času, než bych chtěl/a
 - e) jiná odpověď:
-
8. Jakého zaměření je/jsou zájmový/é kroužek/kroužky, který/é Vaše dítě navštěvuje? (můžete vybrat více možností)
- a) výtvarné (např. keramika, malování, kreslení, výroba produktů z různých materiálů,...)
 - b) pohybové (tanec, gymnastika, fotbal, bojové sporty,...)
 - c) hudební (zpěv, hra na hudební nástroj,...)
 - d) dramatické
 - e) jiné:
-

9. Navštěvuje Vaše dítě nějaký zájmový kroužek ve své mateřské škole?
a) ano
b) ne
10. Vyplňujte, pokud jste odpověděli **kladně na otázku č. 9**. Pokud ne, přejděte k otázce č. 11.
Jak jste se dozvěděli o zájmovém kroužku, který navštěvuje Vaše dítě **ve své MŠ**?
(můžete vybrat více možností)
a) na webových stránkách MŠ
b) na nástěnce v MŠ
c) od učitelky/ředitelky v MŠ
d) od svého dítěte
e) od jiného rodiče
f) jiná odpověď:
.....
11. Navštěvuje Vaše dítě nějaký zájmový kroužek **mimo** svou mateřskou školu?
a) ano
b) ne
12. Vyplňujte, pokud jste odpověděli **kladně na otázku č. 11**. Pokud ne, přejděte k otázce č. 14.
Odkud jste se dozvěděli o zájmovém kroužku, které navštěvuje Vaše dítě **mimo** MŠ?
(můžete vybrat více možností)
a) vyhledal/a jsem jej na internetu
b) od známých/příbuzných
c) od svého dítěte
d) od kamaráda mého dítěte
e) z letáku
f) jiná odpověď:
.....
13. Proč navštěvuje Vaše dítě zájmový kroužek **mimo** svou MŠ? (můžete vybrat více možností)
a) MŠ nenabízí žádné kroužky
b) MŠ neměla v nabídce tento kroužek
c) kroužek mimo MŠ byl blíže
d) v tomto kroužku ještě měli místo
e) jiná odpověď:
.....
14. Máte nějakou možnost, jak si ověřit, zda je dodržována náplň daného zájmového kroužku? (můžete vybrat více možností)
a) ano, výsledek práce dítěte mám možnost vidět (např. na závěrečné/průběžné předhlídce, výstavě, jako hotový produkt,...)
b) ano, mám možnost přijít se podívat přímo do hodiny
c) nemám možnost ověření
d) jiná odpověď:
.....

15. Jak důležitý je pro Vás názor dítěte při jeho zápisu do zájmového kroužku?

- a) kam ne/bude chodit rozhodují já
- b) když za mnou samo přijde, že chce chodit do nějakého kroužku, tak mu to umožním
- c) nabídnu dítěti kroužky a společně najdeme nějaký, který by jej bavil
- d) jiná odpověď:

.....

16. Jak jste spokojeni s nabídkou zájmových kroužků v MŠ?

- a) jsem spokojen/a
- b) nezáleží mi na tom
- c) byl/a bych rád/a, kdyby MŠ do nabídky zařadila:

.....

17. Jaký je Váš názor na zájmové kroužky v mateřských školách? (můžete vybrat více možností)

- a) jsou zbytečné, děti by měly všechno dělat s učitelkou během dne
- b) jsou skvělé pro rozvoj talentu dětí
- c) podle mě je to jen zbytečné přetěžování dětí
- d) jsou od toho, aby se děti naučily co nejvíce, dokud mohou (co se v mládí naučíš...)
- e) jiná odpověď:

.....

18. Co je podle Vás příčinou, že mateřské školy mají málo nabídek kroužků pro děti?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

19. Prostor pro Vaše poznámky:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Mnohokrát děkuji za Váš čas a přeji příjemný den ☺

Vložte prosím tento dotazník do obálky.